

Pravljice, vaje in sodelovanje staršev: pot do izboljšanja govora pri otrocih

(Raziskovalna naloga)

Duška Langeršek

Vuzenica, julij 2025

KAZALO

POVZETEK	1
ABSTRACT	2
1 UVOD	3
1.1 Opredelitev raziskovalnega področja	3
1.2 Namen in cilji raziskovalne naloge	4
1.3 Raziskovalna vprašanja, predpostavke in omejitve pri obravnavanem problemu	4
1.4 Raziskovalne metode.....	5
1.5 Izvirni prispevek k praksi in teoriji	6
2. TEORETIČNI OKVIR GOVORNEGA RAZVOJA	7
2.1. Pomen govornega razvoja v zgodnjem otroštvu	7
2.1.1 Definicija govornega razvoja in njegov pomen za kognitivni, socialni in emocionalni razvoj	7
2.1.2 Ključni mejniki v govornem razvoju otrok, starih 3–5 let.....	7
2.2 Dejavniki, ki vplivajo na govorni razvoj	8
2.2.1 Vloga družinskega okolja, vrtca in širšega socialnega okolja	8
2.2.2 Genetski in okoljski vplivi	8
2.2.3 Pomen zgodnje stimulacije in vpliv pomanjkanja spodbud	8
3. POGOSTE TEŽAVE PRI GOVORNEM RAZVOJU	10
3.1 Motnje v artikulaciji.....	10
3.2 Omejeno besedišče	10
3.3 Težave s slušno pozornostjo.....	10
3.4 Vpliv pogostih težav na razvoj otroka	10
4. UPORABA PRAVLJIC KOT ORODJA ZA SPODBUJANJE GOVORNEGA RAZVOJA.....	12
4.1 Pravljice kot didaktično orodje.....	12
4.2 Vpliv branja pravlji na govorni razvoj	13
5. Vaje za izboljšanje slušne pozornosti, artikulacije in govorno-motorične koordinacije	14
5.1 Vaje za slušno pozornost.....	14
5.2 Vaje za artikulacijo.....	15
5.3 Gibalne vaje in govorno-motorična koordinacija	15
6. VLOGA STARŠEV PRI GOVORNEM RAZVOJU OTROK.....	17
6.1 Sodelovanje staršev kot ključni dejavnik.....	17
6.2 Strategije za starše	18
7. VLOGA VZGOJITELJEV PRI SPODBUJANJU GOVORNEGA RAZVOJA	20

7.1 Področje jezika v Kurikulumu za vrtce.....	20
7.2 Načini spodbujanja govornega razvoja v vrtčevskem okolju.....	21
8. EMPIRIČNI DEL.....	23
8.1 Metodologija raziskave	23
8.1.1 Uporaba izvirnih zgodbic kot raziskovalnega pripomočka	24
8.1.2 Vloga sodelavke.....	24
8.1.3 Odzivi otrok in staršev	25
8.2 Rezultati in analiza po starostnih skupinah.....	25
8.2.1 Skupina otrok starih 3–4 leta	26
8.2.2 Skupina otrok starih 4–5 let	27
8.2.3 Skupina otrok starih 5–6 let	28
8.3 Povzetek ugotovitev	29
8.4 Rezultati anket staršev	30
8.4.1 Prvi krog anket – oktober	30
8.4.2 Drugi krog anket – januar	31
8.4.3 Tretji krog anket – maj	31
8.4.4 Splošna analiza	32
8.5 Interpretacija rezultatov, refleksija in omejitve raziskave	33
8.6.1 Prijatelj iz Vesolja.....	35
8.6.2 Potovanje med planeti	36
8.6.3 Skrivnosti lune in astronaut Kozmo	37
8.6.4 Pomoč Zaziju.....	38
8.7 Primeri konkretnih vaj	40
8.7.1 Vaje za slušno pozornost.....	40
8.7.2 Vaje za artikulacijo in govor	40
8.7.3 Gibalno-govorne vaje	40
8.7.4 Vaje za pripovedovanje	40
9. SKLEPNA REFLEKSIJA IN MOŽNOSTI ZA NADGRADNJO	45
10. VIRI IN LITERATURA	49
PRILOGA.....	50
Priloga 1: Anketni vprašalnik – oktober	50
Priloga 2: Anketni vprašalnik – januar.....	52
Priloga 3: Anketni vprašalnik – maj	53
Priloga 4: Opazovalni list – starostna skupina 3–4 leta.....	54
Priloga 5: Opazovalni list – starostna skupina 4–5 let.....	56
Priloga 6: Opazovalni list – starostna skupina 5–6 let.....	58

Priloga 7: Zgodbe	59
Zgodba 1: Prijatelji iz Vesolja	59
Zgodba2: <i>Potovanje med planeti</i>	64
Zgodba 3: Skrivnosti lune in astronaut Kozmo	67
Zgodba 4: Pomoč Zaziju	72
.....	73

KAZALO SLIK

SLIKA 1 Naslovnica zgodbe	62
SLIKA 2 Odlomek ilustrirane zgodbe	62
SLIKA 3 Razlaga znakov v zgodbi	62
SLIKA 4 Prilagojena zgodba	63
SLIKA 5 Prilagojena zgoda s razlago	63
SLIKA 6 Naslovnica.....	65
SLIKA 7 Ilustriran odlomek iz zgodbe	66
SLIKA 8 Razlaga znakov v zgodbi	66
SLIKA 9 Ilustriran odlomek iz zgodbe	70
SLIKA 10 Naslovnica.....	70
SLIKA 11 Eksperiment.....	71
SLIKA 12 Vprašanja in razlaga pojma	71
SLIKA 13 Razlaga pojma s pomočjo eksperimenta	71
SLIKA 14 Naslovnica.....	73
SLIKA 15 Primeri vprašanj.....	74
SLIKA 16 Ilustriran odlomek iz zgodbe	74
SLIKA 17 Razlaga za starše.....	75

KAZALO GRAFOV

Graf 1 Starostna skupina 3-4.....	26
Graf 2 Starostna skupina 4-5.....	27
Graf 3 Starostna skupina 5-6.....	28

POVZETEK

V raziskovalni nalogi sem želela raziskati, kako pripovedovanje pravljic in izvajanje usmerjenih govorno-jezikovnih vaj vplivata na govorni razvoj otrok v starosti od 3 do 6 let. Raziskava je potekala skozi celotno šolsko leto v vrtcu, v treh starostnih skupinah (3–4, 4–5 in 5–6 let). Uporabila sem kombinacijo opazovalnih listov, anket za starše in aktivnega izvajanja zgodbic z dodatnimi vajami za artikulacijo, slušno pozornost in tvorbo povedi.

V okviru raziskave sem pripravila štiri avtorske pravljice z vesoljsko tematiko, ki so bile vsebinsko in razvojno prilagojene starosti otrok. Ena izmed zgodb je bila posebej prirejena tudi za otroka z avtizmom. Otroci so skozi zgodbe aktivno sodelovali – poslušali, odgovarjali, pripovedovali, izvajali govorne vaje, gibanje in se igrali z lutko Bineta ter uporabljali ogledala za pomoč pri izgovorjavi.

Podatke sem zbrala s pomočjo opazovalnih listov, zasnovanih glede na razvojne značilnosti otrok. Opazovanja so bila izvedena v treh časovnih obdobjih (oktober, januar, maj), kar je omogočilo analizo napredka v govornem razvoju skozi čas. Anketni vprašalniki za starše so bili izvedeni prav tako v treh valovih in so pokazali podobne trende – večina staršev je zaznala napredek, zlasti na področju bogatitve besedišča, izboljšane izgovorjave ter večje samoiniciativnosti pri izražanju.

Rezultati so pokazali, da so otroci v vseh treh starostnih skupinah napredovali pri izgovorjavi glasov, tvorbi povedi, razumevanju navodil in slušni pozornosti. Najbolj izrazit napredek je bil v skupini najstarejših otrok (5–6 let), kar je bilo pričakovano glede na razvojno stopnjo. Kljub temu se je tudi pri mlajših otrocih pokazal jasen napredek, zlasti ob dosledni uporabi vaj in aktivnem sodelovanju staršev.

Zaključujem, da lahko kakovostno pripravljene pravljice, povezane z gibanjem in govorno-vizualnimi vajami, pomembno prispevajo k govornemu razvoju otrok. Ključni dejavnik uspeha je bila tudi motivacija otrok, ki je bila najvišja takrat, ko so se lahko izražali sproščeno in ustvarjalno.

ABSTRACT

The aim of this research project was to explore how storytelling and the implementation of structured speech-language exercises influence the speech development of children aged 3 to 6 years. The research was conducted over the course of an entire school year in a preschool setting, involving three age groups (3–4, 4–5, and 5–6 years). Data collection was based on observational checklists, parental questionnaires, and the active use of original stories accompanied by articulation, auditory attention, and sentence formation exercises.

Four original space-themed stories were created as part of the project, tailored to the developmental level of each age group. One story was specifically adapted for a child with autism. The stories were presented through a multisensory and interactive approach, including listening, answering, storytelling, movement, and the use of tools like the puppet Bine and a mirror to aid pronunciation.

The observational tools were age-specific and targeted developmental speech-language milestones. Observations were conducted in three periods (October, January, and May), allowing comparison of progress over time. Parents completed three rounds of questionnaires, which confirmed similar findings—most noticed significant improvement in their children's vocabulary, pronunciation, and willingness to communicate.

Results showed progress across all groups in pronunciation, sentence complexity, understanding instructions, and auditory attention. The greatest progress was observed in the oldest age group (5–6 years), as expected, though younger children also demonstrated notable improvement, particularly when exercises were consistently applied and supported by parents.

The study concludes that well-designed stories—especially when combined with movement and visual speech exercises—can significantly support children's speech development. A key factor of success was the motivation and engagement of the children, which was highest when they were allowed to express themselves freely and creatively.

1 UVOD

1.1 Opredelitev raziskovalnega področja

Govorni razvoj otrok je ključno področje zgodnjega otroštva, saj komunikacija neposredno vpliva na otrokovo socialno, čustveno in kognitivno rast. Otrok skozi govor izraža svoje potrebe, občutke in razumevanje sveta, hkrati pa preko komunikacije gradi odnose z vrstniki in odraslimi. Zato je zgodnja podpora govornim sposobnostim temelj za uspešno vključevanje v družbo in šolski uspeh.

V zadnjih letih se pojavlja vse več raziskav, ki opozarjajo na izzive v govornem razvoju otrok. Težave so pogosto vidne kot nezadostna izgovorjava določenih glasov, omejeno besedišče, težave pri razumevanju in uporabo jezika ter slabša slušna pozornost. Ti izzivi lahko v kasnejših fazah vplivajo na bralno-pisalne spretnosti in splošno komunikacijo, kar lahko vodi do socialne izolacije in nižje samozavesti.

Vključevanje otrok v vrtec je eno izmed najučinkovitejših okolij za spodbujanje govornega razvoja. Raziskave Marjanovič Umek in Fekonja Peklaj (2006) so pokazale, da zgodnji vstop v vrtec, kjer otroci prihajajo v stik z vrstniki in vzgojitelji, pomembno prispeva k razvoju jezika. V vrtcu otroci pogosto uporabljajo abstraktni govor, ki presega konkretne, izkustvene izkušnje domačega okolja. To pomeni, da otrok preko pogovorov, iger vlog in razprav širi svoje besedišče in sposobnost izražanja bolj kompleksnih misli.

Kljub temu da vrtec pozitivno vpliva na govorni razvoj, ostaja domače okolje enako pomembno. Doma otroci preživijo večino svojega časa in prav tam se utrjujejo prve govorne besede in komunikacijske navade. Zato je nujno, da starši aktivno sodelujejo pri spodbujanju govora, tudi izven vrtca.

Kako lahko torej doma dodatno podpiramo govorni razvoj? Ena od najučinkovitejših metod so pravljice, ki ne le bogatijo besedišče, temveč tudi razvijajo otrokovo domišljijo, sposobnost poslušanja in razumevanja. Branje pravlji spodbuja tudi interakcijo med otrokom in staršem, saj lahko ob branju postavljamo vprašanja, spodbujamo otrokovo izražanje mnenj in občutkov ter skupaj raziskujemo pomen zgodb.

Poleg branja so koristne tudi različne vaje za slušno pozornost, ki otroku pomagajo razvijati sposobnost osredotočanja na zvoke in razlikovanje med njimi. To je pomembno za pravilno zaznavanje in tvorjenje govora. Vaje za artikulacijo pa so lahko zabavne igre, kjer otrok vadijo pravilno izgovorjavo težjih glasov skozi pesmice, igre z jezikom ali ponavljanje rim in besednih zvez.

Gibanje in govor lahko prav tako povezujemo, saj so telesne aktivnosti, ki vključujejo ritmične elemente ali ples, v pomoč pri razvijanju koordinacije in govornega ritma. Takšne aktivnosti otroka motivirajo, da skozi igro razvija tudi govorne spretnosti.

V sodelovanju s starši in vzgojitelji je torej ključno, da otroku omogočimo raznolike govorne izkušnje, tako v domačem kot v vrtčevskem okolju. Tako lahko maksimalno izkoristimo potencial govornega razvoja in zagotovimo trdno osnovo za uspešno komunikacijo v prihodnosti.

1.2 Namen in cilji raziskovalne naloge

Namen raziskovalne naloge je raziskati, kako lahko pravljice, vaje za slušno pozornost, artikulacijo in gibanje, v sodelovanju s starši prispevajo k izboljšanju govornega razvoja otrok starih 3–5 let. Cilj je ugotoviti, kako sodelovanje staršev in izvajanje vaj doma pozitivno vpliva na govorni razvoj otrok, predvsem v povezavi z izgovorjavo, besediščem in slušno pozornostjo.

Cilji raziskave:

- Ugotoviti vpliv pravljič in vaj na slušno pozornost, artikulacijo in besedišče.
- Preučiti vpliv sodelovanja staršev na otrokov govorni napredek.
- Ovrednotiti učinek gibalnih vaj na govorno-motorično koordinacijo.

1.3 Raziskovalna vprašanja, predpostavke in omejitve pri obravnavanem problemu

Raziskovalna vprašanja:

1. Ali pravljice in vaje za slušno pozornost, artikulacijo in gibanje pozitivno vplivajo na govorni razvoj otrok, starih 3–5 let?
2. Kakšen vpliv ima sodelovanje staršev pri izvajanju vaj na govorni napredek otrok?
3. Kateri elementi vaj so za otroke najbolj učinkoviti in kateri predstavljajo največje izzive?

Predpostavke:

- Pravljič in vaje bodo pozitivno vplivale na razvoj govora, ker so zanimive in motivirajoče.

- Sodelovanje staršev bo pospešilo napredek otroka.

Omejitve:

- V raziskavo bodo vključeni otroci iz enega vrtca, kar omejuje posplošljivost rezultatov.
- Uspešnost vaj je odvisna od sodelovanja staršev doma.

1.4 Raziskovalne metode

V raziskavi bodo uporabljene naslednje metode:

- **Opazovanje:** Sistematično opazovanje otrok bo potekalo med izvajanjem predvidenih vaj v vrtcu. Opazovali bomo, kako otroci sodelujejo pri aktivnostih za slušno pozornost, kako uspešno izvajajo vaje za pravilno artikulacijo in kako gibanje vpliva na njihovo izražanje ter komunikacijo. Posebna pozornost bo namenjena otrokovemu odzivu, motivaciji, vztrajnosti ter interakciji z vrstniki in vzgojitelji med vajami. Opazovanja bodo potekala v različnih obdobjih skozi šolsko leto, da se zaznajo spremembe in razvojni napredek. Ta kvalitativna metoda omogoča vpogled v realno vedenje otrok in dinamiko skupinskega dela.
- **Vprašalniki:** Starši bodo trikrat letno (na začetku, v sredini in ob koncu šolskega leta) izpolnjevali strukturirane vprašalnike, ki bodo vsebovali vprašanja o opazovanem napredku otrok na področju govora in sodelovanja pri vajah doma. Vprašalniki bodo zajemali tudi informacije o pogostosti in načinu izvajanja vaj, otrokovi motivaciji ter morebitnih težavah ali opažanjih, ki bi lahko vplivala na razvoj govora. Takšen način zbiranja podatkov bo omogočil spremljanje otrokovega napredka v domačem okolju in ugotavljanje skladnosti med aktivnostmi v vrtcu in doma.
- **Analiza rezultatov:** Zbrane podatke iz opazovanj in vprašalnikov bomo sistematično analizirali skozi celotno šolsko leto. Primerjali bomo začetne, vmesne in končne rezultate posameznih vaj, da ugotovimo dinamiko in obseg napredka v govornem razvoju otrok. Uporabili bomo kvantitativne metode za obdelavo podatkov iz vprašalnikov in kvalitativno analizo opazovalnih zapisov. Namen analize je določiti, katere metode in aktivnosti imajo največji pozitiven vpliv na razvoj slušne pozornosti, artikulacije in govornih sposobnosti ter kako se ti rezultati odražajo v vsakdanjem življenju otrok.

1.5 Izvirni prispevek k praksi in teoriji

Ta raziskava bo prispevala k boljšemu razumevanju, kako pravljice in vaje lahko spodbudijo govorni razvoj otrok, in pokazala, kako pomembno je sodelovanje staršev pri tem procesu. Poudarek na domačih vajah bo koristen za vzgojitelje in starše, saj bo ponudil konkretne strategije za izboljšanje govora otrok, predvsem pri tistih z govornimi težavami.

2. TEORETIČNI OKVIR GOVORNEGA RAZVOJA

2.1. Pomen govornega razvoja v zgodnjem otroštvu

Govorni razvoj v zgodnjem otroštvu je temeljnega pomena za celostni razvoj otroka, saj neposredno vpliva na kognitivni, socialni in emocionalni razvoj. Ta proces vključuje razumevanje in tvorjenje besed ter stavkov, pravilno artikulacijo glasov in uporabo jezika v socialnih kontekstih (Marjanovič Umek & Fekonja Peklaj, 2006).

2.1.1 Definicija govornega razvoja in njegov pomen za kognitivni, socialni in emocionalni razvoj

- **Kognitivni razvoj:** Skozi jezik otrok pridobiva in organizira informacije o svetu, kar spodbuja razvoj mišljenja, reševanja problemov in spomina (Fekonja Peklaj, Bregant & Baumgartner, 2014). Govor je tesno povezan z razvojem miselnih procesov, saj omogoča simbolno razumevanje in kategorizacijo izkušenj.
- **Socialni razvoj:** Jezik je ključno orodje za vzpostavljanje in vzdrževanje socialnih odnosov. Preko komunikacije otrok spozna socialne norme, razvija empatijo in se uči sodelovanja z vrstniki in odraslimi. Pomanjkljivosti v govornem razvoju lahko vodijo v socialno izolacijo in težave pri vključevanju v skupinske aktivnosti (Levc, 2014).
- **Emocionalni razvoj:** Sposobnost izražanja in razumevanja čustev preko jezika omogoča otroku boljše obvladovanje lastnih čustev ter razumevanje čustev drugih, kar prispeva k samozavesti in pozitivni samopodobi (Marjanovič Umek & Fekonja Peklaj, 2006).

2.1.2 Ključni mejniki v govornem razvoju otrok, starih 3–5 let

V starostnem obdobju med 3. in 5. letom otroci dosežejo pomembne mejnike:

- **Širitev besedišča:** Otroci v tem obdobju hitro širijo svoje besedišče, pripovedujejo zgodbe in uporabljajo kompleksnejše stavčne strukture (Kolenec, 2016). Po tretjem letu začnejo oblikovati zgodbe z uvodom, jedrom in zaključkom, ki vključujejo tudi misli in čustva junakov (Levc, 2014).
- **Artikulacija glasov:** Otroci izboljšujejo izgovorjavo posameznih glasov, pri čemer se nekatere artikulacijske napake, kot je zamenjava /r/ z /l/, še pojavljajo, vendar se z vajami odpravljajo (Fekonja Peklaj et al., 2014).
- **Slušna pozornost:** Razvijajo sposobnost poslušanja in razumevanja kompleksnejših navodil ter zgodb, kar je bistvenega pomena za uspešno komunikacijo (Marjanovič Umek & Fekonja Peklaj, 2006).

2.2 Dejavniki, ki vplivajo na govorni razvoj

Govorni razvoj otrok je rezultat medsebojnega delovanja genetskih in okoljskih dejavnikov. Kakovost družinskega okolja, vrtec in širše socialno okolje močno vplivajo na razvoj otrokovih jezikovnih spretnosti. V nadaljevanju so predstavljeni ključni dejavniki in njihova vloga.

2.2.1 Vloga družinskega okolja, vrtca in širšega socialnega okolja

Družinsko okolje je osnova za govorni razvoj. Kakovost interakcij med otrokom in starši, pogostost in način komunikacije ter raznolikost jezikovnih spodbud igrajo ključno vlogo. Otroci iz spodbudnih družinskih okolij, kjer starši berejo pravljice, se z njimi pogovarjajo in jih učijo novih besed, imajo boljši besedni zaklad in artikulacijo (Marjanovič Umek & Fekonja Peklaj, 2006).

Vrtec ponuja dodatne možnosti za razvoj govora, zlasti pri otrocih iz manj spodbudnih okolij. Preko interakcij z vrstniki in vzgojitelji otroci širijo svoje jezikovne spretnosti, se učijo novih besed in izboljšujejo komunikacijske veščine. Raziskave kažejo, da otroci, vključeni v kakovostne predšolske programe, dosežejo boljše rezultate na področju govornega razvoja (Marjanovič Umek & Fekonja Peklaj, 2006).

Širše socialno okolje vključuje vplive izven družine in vrtca, kot so stiki s prijatelji, kulturne dejavnosti in mediji. Otroci, ki imajo dostop do različnih jezikovnih virov, kot so knjige, gledališke predstave in interaktivne igre, razvijajo bogatejšo jezikovno spretnosti (Fekonja Peklaj et al., 2014).

2.2.2 Genetski in okoljski vplivi

Razvoj govora je kombinacija **genetskih predispozicij** in vplivov okolja. Genetski dejavniki lahko določajo osnovno sposobnost otrokovega govornega razvoja, kot so artikulacijske zmožnosti, slušna procesiranja in kognitivni potencial. Po drugi strani pa ima okolje ključno vlogo pri tem, kako se te sposobnosti uresničijo (Kolenec, 2016).

Otroke, pri katerih se pojavijo govorne težave, pogosto spremljajo dedni dejavniki, vendar lahko ustrezna zgodnja intervencija zmanjša njihov vpliv. Okolje z bogatimi jezikovnimi spodbudami lahko omili učinke genetskih omejitev (Marjanovič Umek & Fekonja Peklaj, 2006).

2.2.3 Pomen zgodnje stimulacije in vpliv pomanjkanja spodbud

Zgodnja stimulacija je ključna za optimalen govorni razvoj. Otroke je treba že v zgodnjem otroštvu vključevati v jezikovno bogate dejavnosti, kot so poslušanje pravljic, petje pesmi in igranje iger, ki spodbujajo razvoj jezika (Levc, 2014).

Pomanjkanje spodbud lahko povzroči zamude v govornem razvoju. Otroci iz okolij, kjer se z njimi manj pogovarjajo, berejo ali igrajo, imajo pogosto manjši besedni zaklad in slabšo artikulacijo. Dolgotrajno pomanjkanje spodbud lahko vodi v resnejše težave, kot so govorne motnje in težave pri učenju (Fekonja Peklaj et al., 2014).

3. POGOSTE TEŽAVE PRI GOVORNEM RAZVOJU

Govorni razvoj v predšolskem obdobju (3–5 let) je pogosto prepleten z izzivi, ki se izražajo v obliki motenj v artikulaciji, omejenega besedišča in težav s slušno pozornostjo. Čeprav so te težave pogosto prehodne, lahko v primeru nezadostne obravnave vplivajo na otrokovo socialno, kognitivno in emocionalno delovanje.

3.1 Motnje v artikulaciji

Motnje v artikulaciji so med najpogostejšimi težavami, s katerimi se srečujejo otroci v predšolskem obdobju. Pojavljajo se v obliki zamenjav, izpustov ali nepravilne izgovorjave glasov, kot je npr. zamenjava glasu /r/ z /l/ ali težave pri izgovorjavi šumevcev (/š/, /ž/, /č/).

Te težave so pogosto posledica nerazvitih motoričnih sposobnosti govornega aparata ali nezadostnih govorno-jezikovnih spodbud v zgodnjem otroštvu (Levc, 2014). Čeprav je v predšolskem obdobju nepravilna artikulacija pogosta in običajno prehodna, lahko trajne težave vplivajo na otrokovo samozavest in socialno vključevanje (Marjanovič Umek & Fekonja Peklaj, 2006).

3.2 Omejeno besedišče

Otroci z omejenim besediščem težje izražajo svoje misli, čustva in potrebe. Težava se pogosto pojavlja pri otrocih, ki niso izpostavljeni zadostni količini govorne stimulacije, kot so branje pravljic, pogovori in petje pesmi. Poleg okolja lahko omejeno besedišče izhaja tudi iz govorno-jezikovnih motenj ali drugih razvojnih težav (Kolenec, 2016).

Omejeno besedišče lahko vpliva na otrokovo sposobnost reševanja problemov, socialno interakcijo in kasnejši uspeh pri branju in pisanju, saj je bogat besedni zaklad temelj za razvoj bralne pismenosti (Fekonja Peklaj et al., 2014).

3.3 Težave s slušno pozornostjo

Težave s slušno pozornostjo vključujejo nezmožnost koncentracije na govorne informacije in težave pri sledenju navodilom. Otroci z oslabljenimi slušnimi spretnostmi imajo pogosto težave pri prepoznavanju razlik med zvoki, kar vpliva na razvoj besedišča in artikulacije (Marjanovič Umek, 2018).

Slušna pozornost se pogosto izboljša z ustreznimi vajami in igrami, ki vključujejo poslušanje in razumevanje zvočnih signalov, vendar pomanjkanje intervencije lahko vodi do težav pri učenju in slabših akademskih dosežkov v šolskem obdobju (Levc, 2014).

3.4 Vpliv pogostih težav na razvoj otroka

Čeprav so omenjene težave pogoste in pogosto prehodne, je pomembno, da jih pravočasno prepoznamo in obravnavamo. Nezdravljene težave lahko vplivajo na otrokovo:

- **Socialno vključevanje:** Otroci z govornimi težavami se lahko soočajo s stigmatizacijo in socialno izolacijo.
- **Samozavest:** Nizka samozavest zaradi nezmožnosti učinkovitega izražanja svojih misli in čustev.
- **Učne sposobnosti:** Omejeno besedišče in težave s pozornostjo lahko negativno vplivajo na uspeh pri branju, pisanju in drugih akademskih področjih.

4. UPORABA PRAVLJIC KOT ORODJA ZA SPODBUJANJE GOVORNEGA RAZVOJA

4.1 Pravlјice kot didaktično orodje

Pravlјice so eno izmed najstarejših in najbolj priljubljenih oblik pripovedovanja zgodb. Njihova uporaba v vzgojno-izobraževalnem procesu ima pomemben potencial za spodbujanje govornega razvoja pri otrocih. Spodaj so podrobneje predstavljene ključne prednosti uporabe pravljic kot didaktičnega orodja.

Zakaj so pravljice privlačne za otroke?

1. **Fantazija in zgodbe:** Otroci so naravno privlačeni k domišljajskim svetovom, ki jih pravljice ustvarjajo. Likom in dogodivščinam se lahko poistovetijo, kar spodbuja njihovo aktivno sodelovanje v pripovedi (Bettelheim, 1999). Fantazijske pripovedi omogočajo otrokom, da razvijajo svojo ustvarjalnost in jezikovne sposobnosti skozi simbolno izražanje.
2. **Ritem in ponavljanje:** Ritem in ponavljanje sta osnovna elementa pravljic, ki otroke ne le zabavata, ampak jim omogočata tudi učenje skozi predvidljive vzorce. Na primer, ponavljanje besednih zvez, kot so „In šla sta, in šla sta...“, spodbuja otrokov spomin in razumevanje strukture jezika (Zupančič, 2010).
3. **Preprost jezik:** Jezik pravljic je pogosto preprost in prilagojen starostni stopnji otrok, kar jim omogoča enostavno sledenje zgodbi. To prispeva k razumevanju osnovne strukture stavkov in povečani pozornosti na posamezne elemente jezika (Dular, 2015).

Pomen slušanja pravljic za razvoj jezika

1. **Razširjanje besedišča:** Slušanje pravljic otrokom omogoča, da spoznajo nove besede v kontekstu, kar povečuje njihovo sposobnost razumevanja in uporabe jezika. Raziskave so pokazale, da otroci, ki pogosto poslušajo pravljice, razvijejo boljše jezikovne sposobnosti v primerjavi s tistimi, ki jim niso izpostavljeni (Marjanovič Umek & Fekonja Peklaj, 2006).
2. **Razumevanje jezika:** Pravlјice otrokom pomagajo razumeti osnovne jezikovne koncepte, kot so vzročno-posledični odnosi, zaporedje dogodkov in logična struktura pripovedi. Pripovedovanje zgodb otroka spodbuja k razmišljanju in postavljanju vprašanj, kar krepi njegovo razumevanje in izražanje (Kolenec, 2016).
3. **Izboljšanje slušne pozornosti:** Slušanje pravljic spodbuja otroka, da aktivno posluša, sledi zgodbi in si zapomni podrobnosti. Razvoj slušne pozornosti je ključen za boljšo artikulacijo, saj otroci postanejo bolj pozorni na zvoke in glasove jezika (Levc, 2014).

4.2 Vpliv branja pravljic na govorni razvoj

Vloga pravljic pri širjenju besedišča in izboljšanju razumevanja jezika

Branje pravljic omogoča otrokom dostop do bogatega in raznolikega jezika, ki ga morda ne bi srečali v vsakodnevni komunikaciji. Med branjem otroci spoznavajo nove besede, ki so predstavljene v kontekstu, kar olajša njihovo razumevanje in pomnjenje (Zupančič, 2010). Poleg tega pravljice pogosto vsebujejo opisne izraze, metafore in dialoge, ki prispevajo k razvoju otrokovega izražanja in razumevanja jezika (Dular, 2015).

Pomen interakcije med staršem/vzgojiteljem in otrokom med branjem

Aktivno sodelovanje staršev ali vzgojiteljev med branjem pravljic je ključno za spodbujanje otrokovega govornega razvoja. Postavljanje vprašanj, kot so „Kaj misliš, da se bo zgodilo naprej?“ ali „Zakaj je lik to naredil?“, spodbuja otoka k razmišljanju, izražanju mnenj in sklepanju. Diskusije o vsebini pravljic pomagajo otroku razumeti zgodbo in povezujejo dogodke s stvarnim življenjem, kar krepi jezikovne spretnosti (Marjanovič Umek & Fekonja Peklaj, 2006).

Koncepti kot so dialogično branje in kako spodbujajo otrokov govor

Dialogično branje je pristop, pri katerem odrasli med branjem pravljic aktivno vključuje otoka skozi postavljanje vprašanj, spodbujanje dialoga in skupno razpravo o vsebini. Ta metoda dokazano izboljšuje otrokovo razumevanje jezika, razširja besedišče in spodbuja pripovedovanje (Whitehurst et al., 1988). Odrasli pri tem pristopu uporabljajo strategije, kot so:

- **Postavljanje odprtih vprašanj:** „Kako se je junak počutil v tem trenutku?“
- **Razširjanje odgovorov otrok:** „Ja, to je res, ampak zakaj misliš, da se je to zgodilo?“
- **Povezovanje zgodbe z otrokovimi izkušnjami:** „Ali se spomniš, ko si tudi ti obiskal gozd?“

Takšen interaktivni pristop pomaga otrokom razviti sposobnosti pripovedovanja, povečanja pozornosti na jezik in izražanja misli v daljših in bolj kompleksnih stavkih (Levc, 2014).

5. Vaje za izboljšanje slušne pozornosti, artikulacije in govorno-motorične koordinacije

5.1 Vaje za slušno pozornost

Definicija in pomen slušne pozornosti

Slušna pozornost se nanaša na otrokovo sposobnost osredotočanja na relevantne zvočne informacije, medtem ko ignorira moteče zvoke iz okolice. Je ključen predpogoj za uspešno komunikacijo in učenje, saj omogoča otroku, da prepozna in razume govor ter zvoke v svojem okolju (Marjanovič Umek & Fekonja Peklaj, 2006). Razvita slušna pozornost je povezana z boljšo artikulacijo in razumevanjem jezika (Levc, 2014).

Praktični primeri vaj za spodbujanje slušne pozornosti

1. **Poslušanje zvokov v okolju:** Otroke spodbudimo, da zaprejo oči in identificirajo zvoke v okolici, kot so ptičje petje, promet ali zvoki gospodinjskih aparatov. Nato jih vprašamo, kaj so slišali in kako bi opisali te zvoke.
2. **Razločevanje glasov v besedah:** Odrasli otroku povemo niz besed, pri čemer se razlikuje samo en glas (npr. „mačka“, „pačka“, „lacka“). Naloga otroka je prepoznati razlike in ponoviti slišane besede.
3. **Zvočni spomin:** Otroku predvajamo zaporedje zvokov (npr. zvonček, ploskanje, tolkanje) in ga prosimo, da jih ponovi v enakem vrstnem redu. To vajo lahko stopnjujemo z dodajanjem več zvokov.
4. **Igre z navodili:** Otroka prosimo, da sledi kompleksnejšim zvočnim navodilom, kot so: „Ploskni trikrat, nato udari z nogo in na koncu zapoj pesem.“ Takšne igre krepijo otrokovo sposobnost sledenja zaporedju in osredotočanja na navodila.
5. **Branje zgodb z vprašanji:** Po prebranem odlomku otroka vprašamo, kaj je slišal, in spodbujamo razpravo o slišanem. To pomaga razvijati pozornost in sposobnost razčlenjevanja informacij.

5.2 Vaje za artikulacijo

Pomen artikulacije za jasen govor

Artikulacija se nanaša na pravilno oblikovanje glasov in je ključen element jasne in razumljive govorne komunikacije. Težave z artikulacijo lahko vplivajo na otrokovo sposobnost izražanja svojih misli in čustev, kar lahko vodi v frustracije in zmanjšano samozavest. Razvite artikulacijske sposobnosti so zato bistvene za socialno interakcijo, akademski uspeh in splošno jezikovno kompetenco (Marjanovič Umek & Fekonja Peklaj, 2006).

Primeri vaj za pravilno izgovorjavo glasov

1. **Igra z ogledalom:** Otroke spodbujamo, da med izgovarjanjem določenih glasov, kot so /r/, /s/ ali /l/, opazujejo svoje ustnice, jezik in čeljust v ogledalu. S tem razvijajo zavedanje o pravih gibih govornega aparata.
2. **Izgovarjanje težkih zlogov:** Odrasli otroku ponudijo zaporedje zlogov, kot so "tra", "kra" ali "pla", ki zahtevajo natančno usklajevanje govorno-motoričnih sposobnosti. Otroci te zloge ponavljajo, dokler jih ne izgovarjajo tekoče.
3. **Ritmične vaje:** Združitev ritma in govora pomaga otrokom razviti pravilno izgovorjavo. Na primer, otroci lahko ploskajo ali tapkajo z nogo ob izgovarjanju ponavljajočih se glasov ali besed, kot so "ta-ta-ta" ali "sa-sa-sa".
4. **Pripovedovanje preprostih besednih iger:** Na primer, igranje igre "Poišči predmet, ki se začne na S" spodbuja otroka, da zavestno izgovarja glasove in jih povezuje s pomenom.
5. **Vadba zlogov v igri:** Uporaba besednih iger, kot je sestavljanje zlogov iz kartic ali ponavljanje zlogov v zaporedju, pomaga otrokom razvijati natančnost in tekočnost govora.

5.3 Gibalne vaje in govorno-motorična koordinacija

Povezava med gibanjem in govorom (govorno-motorični razvoj)

Govorno-motorični razvoj predstavlja povezavo med telesnimi gibi in oblikovanjem jezika. Gibanje krepi razvoj fine motorike, ki je nujna za pravilno izgovorjavo, saj vključuje usklajene gibe jezika, ustnic in čeljusti. Raziskave kažejo, da se otroci skozi gibanje hitreje učijo kompleksnih jezikovnih struktur, saj povezujejo fizične akcije s simbolnimi pomeni (Ivšič, 2015).

Primeri vaj, ki vključujejo gibanje za spodbujanje govora

1. **Petje pesmi z gibi:** Pesmi, kot je "Kolo, kolo, naokrog", omogočajo otrokom usklajevanje glasovnih vzorcev z gibanjem rok in nog, kar krepi ritmičnost govora.
2. **Igre s ploskanjem:** Otroci ploskajo v določenem ritmu in ob tem ponavljajo enostavne besede ali fraze. Na primer: "Plosk, plosk, muca spi."
3. **Posnemanje gibov z zvoki:** Otroci posnemajo gibanje živali, kot so "letenje kot ptica" ali "skakanje kot žaba", in ob tem izgovarjajo zvoke, ki so z njimi povezani.
4. **Skakanje ob ponavljanju besed:** Otroci skačejo na mestu, medtem ko ponavljajo zaporedja zlogov, kot so "ta-ta-ta" ali "la-la-la", kar spodbuja koordinacijo govora in gibanja.
5. **Gibalne zgodbe:** Otroci izvajajo fizična dejanja, kot je "plezanje po stopnicah" ali "vožnja s kolesom", medtem ko opisujejo svoja dejanja v celih stavkih. To pripomore k krepitvi govorno-motorične koordinacije.

6. VLOGA STARŠEV PRI GOVORNEM RAZVOJU OTROK

Starši imajo ključno vlogo pri govornem razvoju otrok, saj so prvi in najpomembnejši vzgojitelji, ki otrokom omogočajo dostop do jezikovnih spodbud in interakcij. Aktivno sodelovanje staršev lahko znatno pospeši napredek otrok v govoru in služi kot dopolnilo vzgojno-izobraževalnim ustanovam, kot je vrtec.

6.1 Sodelovanje staršev kot ključni dejavnik

Zakaj je sodelovanje staršev pomembno za govorni razvoj?

Raziskave kažejo, da so otroci, katerih starši aktivno sodelujejo pri njihovem govornem razvoju, boljši v izražanju svojih misli, imajo bogatejši besedni zaklad in boljšo artikulacijo. Sodelovanje staršev ni le koristno, temveč pogosto nujno, saj otroci preživijo največ časa v domačem okolju, ki pomembno vpliva na oblikovanje njihovih jezikovnih spretnosti (Marjanovič Umek & Fekonja Peklaj, 2006).

Starši lahko preko vsakodnevnih dejavnosti, kot so skupni pogovori, branje knjig ali petje pesmi, ustvarijo spodbudno jezikovno okolje, ki otrokom pomaga pri učenju novih besed in izboljšanju govorne artikulacije (Levc, 2014). Poleg tega sodelovanje staršev pozitivno vpliva na čustveno vez z otrokom, kar ustvarja varen prostor za jezikovno učenje (Fekonja Peklaj et al., 2014).

Načini vključevanja staršev v izvajanje vaj doma

Starši se lahko na več načinov vključijo v otrokov govorni razvoj, pri čemer so pomembne aktivnosti, ki otroka motivirajo in spodbujajo:

- **Skupno branje pravljic:** Branje pravljic otrokom spodbuja razvoj besedišča in slušne pozornosti. Med branjem lahko starši spodbujajo otroka k postavljanju vprašanj ali povzemajo zgodbo, kar dodatno krepi njegovo jezikovno razumevanje.
- **Govorne igre:** Starši lahko z otroki igrajo igre, ki spodbujajo artikulacijo, kot so igre z rimami, ponavljanje besed ali igranje vlog. Te aktivnosti so zabavne in učne hkrati (Levc, 2014).
- **Vaje za artikulacijo:** Skupno izvajanje preprostih vaj za pravilno izgovorjavo, kot so ponavljanje glasov ali besed, pomaga otrokom izboljšati artikulacijo. Te vaje so lahko vključene v vsakodnevne rutine.
- **Petje pesmi in ritmične igre:** Pesmi spodbujajo občutek za ritem in slušno pozornost, hkrati pa otroci skozi pesmi spoznavajo nove besede in fraze.

6.2 Strategije za starše

Kako lahko starši podpirajo otrokovo slušno pozornost, artikulacijo in širjenje besedišča v vsakdanjem življenju?

Starši igrajo ključno vlogo pri spodbujanju otrokovega govornega razvoja, saj lahko z vsakodnevnimi dejavnostmi in ustrezno usmeritvijo otroka podpirajo razvoj slušne pozornosti, artikulacije in besedišča. Nekaj učinkovitih strategij vključuje:

Podpora slušni pozornosti:

1. **Poslušanje zgodb:** Starši lahko berejo otrokom pravljice ali pripovedujejo zgodbe. Med branjem naj postavljajo vprašanja, npr. »Kaj misliš, da se bo zgodilo?«, kar otroka spodbuja k aktivnemu poslušanju in predvidevanju.
2. **Igre za poslušanje:** Preproste igre, kot so »Simon pravi« ali »Poišči zvok«, otroku pomagajo razvijati zmožnost osredotočenja na slušne dražljaje.
3. **Petje pesmi:** Pesmi in rime, ki vključujejo ponavljajoče se vzorce, so odličen način za spodbujanje slušne pozornosti in ritmičnega poslušanja (Levc, 2014).

Spodbujanje artikulacije:

1. **Govorjenje pred ogledalom:** Starši lahko otroka spodbudijo k ponavljanju določenih glasov ali besed pred ogledalom, kjer otrok opazuje gibanje ustnic in jezika.
2. **Igre z glasovi:** Igrive dejavnosti, kot je ponavljanje glasov živali ali oponašanje predmetov, npr. »brum-brum« za avtomobile, pomagajo otroku izboljšati artikulacijo.
3. **Poudarjanje pravilne izgovorjave:** Med vsakodnevnimi pogovori naj starši jasno izgovarjajo besede in spodbujajo otroka, da jih pravilno ponovi, vendar brez pritiska.

Širjenje besedišča:

1. **Bogati pogovori:** Starši lahko spodbujajo otroka, da opiše svoje dnevne aktivnosti ali razloži, kaj vidi v okolici. Na ta način otrok povezuje nove besede s svojimi izkušnjami.
2. **Uporaba opisnih besed:** Med dejavnostmi naj starši uporabljajo različne pridevnike in glagole, da otroku predstavijo več besednih možnosti (Fekonja Peklaj et al., 2014).
3. **Branje knjig:** Knjige so odličen vir za širjenje besedišča, saj otroka seznanijo z besedami, ki jih v vsakodnevnem govoru morda ne sliši.

Vpliv rednega izvajanja vaj doma na otrokov napredek

Raziskave kažejo, da redno izvajanje govorno-jezikovnih vaj doma bistveno pospeši otrokovo napredovanje. S stalnimi in ponavljajočimi se dejavnostmi starši ne le izboljšajo otrokove govorne spretnosti, temveč tudi krepijo njegovo samozavest in motivacijo za učenje.

- **Konsistentnost je ključna:** Dnevna vadba, tudi če traja le nekaj minut, daje boljše rezultate kot občasne intenzivne vaje (Marjanovič Umek, 2018).
- **Vloga pozitivne povratne informacije:** Pohvale za trud in uspehe motivirajo otroka, da nadaljuje z učenjem in razvojem.
- **Čustvena vez:** Skupne dejavnosti staršev in otrok krepijo čustveno povezanost, kar ustvarja varno okolje za učenje jezika (Snow, 1991).

7. VLOGA VZGOJITELJEV PRI SPODBUJANJU GOVORNEGA RAZVOJA

Vzgojitelji imajo osrednjo vlogo pri spodbujanju govornega razvoja otrok v predšolskem obdobju. Skozi vsakodnevne dejavnosti, prilagojene otrokovi starosti in razvojnim potrebam, ustvarjajo spodbudno okolje, ki podpira razvoj jezika, artikulacije in slušne pozornosti. Kurikulum za vrtce (1999) v Sloveniji določa smernice in cilje za področje jezika, ki so temelj za delo vzgojiteljev na tem področju.

7.1 Področje jezika v Kurikulumu za vrtce

Kurikulum za vrtce določa, da je jezik osrednjega pomena za razvoj otrokovega mišljenja, komunikacije, ustvarjalnosti in socialnih veščin. Jeziku je v kurikulumu namenjen poseben poudarek kot enemu izmed šestih temeljnih področij dejavnosti. Področje jezika zajema spodbujanje razvoja naslednjih veščin:

1. **Govor:** Spodbujanje otrokovega govornega izražanja, širjenje besedišča in izboljšanje artikulacije.
2. **Slušno razumevanje:** Razvijanje otrokovega razumevanja govorjenega jezika in slušne pozornosti.
3. **Pripovedovanje in branje:** Uvajanje otrok v pripovedovanje zgodb, poslušanje pravljic in prvo srečanje s pisnim jezikom.

Cilji, zapisani v kurikulumu:

- Spodbujanje otrokovega zanimanja za jezik v vseh njegovih oblikah (govorjeni, pisni, pesmi, rime).
- Razvijanje sposobnosti za jasen in razumljiv govor.
- Krepitev otrokovega veselja do poslušanja zgodb in pripovedovanja.
- Spodbujanje uporabe jezika za izražanje misli, čustev in potreb.

Naloge vzgojiteljev:

- Vzpostavljanje spodbudnega jezikovnega okolja z uporabo raznolikih besed in vsebin.
- Vključevanje otrok v pogovore, pripovedovanje in skupne jezikovne dejavnosti, kot so igre, petje in branje.
- Prepoznavanje in spodbujanje govornega napredka ter reševanje morebitnih težav pri govornem razvoju.

- Sodelovanje s starši pri podpori otrokovega govornega razvoja.

Vloga vzgojiteljev, kot je zapisana v kurikulumu:

Vzgojitelji so odgovorni za zagotavljanje ustreznega okolja, ki omogoča jezikovni razvoj prek načrtovanih dejavnosti in spontanih interakcij. Njihova naloga je tudi individualno prilagajanje dejavnosti potrebam posameznega otroka, zlasti pri otrocih, ki imajo težave z govorom.

7.2 Načini spodbujanja govornega razvoja v vrtčevskem okolju

Kako lahko vzgojitelji s pravljičami in vajami dodatno podprejo otrokovo govorno napredovanje?

Vzgojitelji imajo ključno vlogo pri spodbujanju govornega razvoja otrok v vrtcu. Z vključevanjem pravljič in različnih vaj v vsakodnevne dejavnosti lahko pomembno vplivajo na otrokovo izgovarjavo, širjenje besedišča in slušno pozornost. Nekateri načini vključevanja pravljič in vaj so:

1. Branje in pripovedovanje pravljič:

Pravljičice so izjemno učinkovito orodje za razvoj govora, saj otrokom omogočajo, da spoznajo nove besede, jezikovne strukture in razvijajo domišljijo. Z aktivnim branjem pravljič, postavljanjem vprašanj o zgodbi in spodbujanjem otrok, da povedo svoje mnenje, vzgojitelji spodbujajo aktivno jezikovno sodelovanje. Branje zgodb z uporabo različnih glasov za like pomaga otrokom tudi pri razvoju artikulacije in ustvarjanju bogatejšega besedišča.

2. Igre za razvijanje artikulacije in slušne pozornosti:

Vzgojitelji lahko vključijo igre, ki spodbujajo razvoj artikulacije, kot so igre z zvoki, ponavljanje glasov, petje pesmi in igre, kjer otroci morajo ponoviti določene besede ali glasove. Takšne dejavnosti ne le izboljšajo artikulacijo, ampak tudi povečajo otrokovo slušno pozornost in sposobnost za boljše zaznavanje govora.

3. Gibalne igre za povezovanje jezika in gibanja:

Kombinacija govora in gibanja je prav tako pomembna za razvoj govorne in motorične koordinacije. Gibalne igre, ki vključujejo smernice za sledenje in ponavljanje besednih nalog (npr. »Simon pravi«), spodbujajo otroke, da aktivno sodelujejo v govoru med izvajanjem gibalnih nalog.

4. Vključevanje umetnosti in glasbe:

Ustvarjanje z zvokom, petje pesmi ali igre s pripovedovanjem zgodb preko umetnosti

spodbujajo otrokovo jezikovno ustvarjalnost in omogočajo razširjanje besedišča na zabaven način.

Pomen sodelovanja med vzgojitelji in starši

Sodelovanje med vzgojitelji in starši je ključnega pomena za celosten razvoj govora pri otrocih. Ko starši in vzgojitelji usklajujejo dejavnosti in strategije, ki podpirajo otrokovo govorno napredovanje, se učinek teh dejavnosti povečuje.

1. Izmenjava informacij in usklajevanje pristopov:

Redne komunikacije med vzgojitelji in starši omogočajo spremljanje otrokovega napredka in prilagajanje vaj, ki jih otrok potrebuje za nadaljnji razvoj. Vzgojitelji lahko staršem svetujejo o tem, katere igre, vaje ali aktivnosti izvajati doma, medtem ko starši poročajo o napredku otrok v domačem okolju.

2. Skupno branje pravljic:

Sodelovanje pri branju zgodb doma in v vrtcu omogoča otroku, da se sooči s podobnimi vsebinami v različnih okoljih. Starši in vzgojitelji lahko usklajeno uporabljajo iste pravljice, kar pomaga pri večji prepoznavnosti besedišča in boljši razumevanju vsebine.

3. Vključenost staršev v posebne dejavnosti:

Vzgojitelji lahko spodbujajo starše, da se vključijo v posebne dejavnosti v vrtcu, kot so skupne predstave, pripovedovanje zgodb ali druge ustvarjalne dejavnosti, ki otrokom omogočajo, da uporabljajo jezik na različne načine.

4. Podpora pri reševanju težav:

Ko vzgojitelji in starši sodelujejo pri prepoznavanju težav pri govoru, lahko skupaj razvijejo strategije za pomoč otrokom, ki imajo težave z izgovorjavo, razumevanjem ali besediščem.

8. EMPIRIČNI DEL

8.1 Metodologija raziskave

Raziskava je temeljila na opazovanju in anketiranju. V raziskovalno nalogo so bili vključeni otroci iz treh starostnih skupin: 3–4 let, 4–5 let in 5–6 let, ki so obiskovali vrtec skozi celotno šolsko leto. Podatke sem zbirala s pomočjo opazovalnih listov, oblikovanih glede na razvojna pričakovanja za posamezno starostno obdobje. Prav tako sem trikrat izvedla ankete za starše, s katerimi sem pridobila njihova opažanja glede govornega napredka otrok.

Opazovanja so potekala v treh časovnih obdobjih: oktober, januar in maj. To mi je omogočilo primerjavo napredka skozi čas. Opazovala sem kazalnike, vezane na:

- izgovorjavo glasov,
- tvorbo stavkov,
- slušno pozornost,
- razumevanje navodil,
- govorno-gibalno koordinacijo.

Ocene sem beležila s pomočjo lestvice:

- DA – otrok večino obvlada zanesljivo,
- VČASIH – večino obvlada občasno oziroma pod določenimi pogoji,
- NE – večine še ne obvlada.

Poleg tega sem v opazovalne rubrike vključevala vrednostne ocene od 1 do 3:

- 1 (nizka raven) – otrok težko sledi ali ne izvede naloge,
- 2 (srednje-nizka) – otrok izvede nalogo z delnimi spodbudami,
- 3 (srednja) – otrok samostojno in ustrezno sledi navodilom ali nalogam.

8.1.1 Uporaba izvirnih zgodbic kot raziskovalnega pripomočka

V sklopu raziskave sem ustvarila in uporabila štiri izvirne zgodbice z vesoljsko tematiko. Vsaka zgodbica je bila izhodišče za različne dejavnosti – jezikovne, slušne, gibalne in ustvarjalne. Otroci so jih poslušali, se o njih pogovarjali, jih pripovedovali, igrali, izvajali vaje za artikulacijo in slušno pozornost, pogosto pa tudi samoiniciativno ponavljali vsebine.

Zgodbice:

1. Prijatelj iz Vesolja

Prva zgodba, prirejena tudi za dečka z avtizmom. Vsebovala je preproste vzorce (npr. zvezda – primeš se za nos), ki so se večkrat ponavljali. V prvem branju otroci niso vedeli, kaj pričakovati, zato sem določene dele zgodbe prebrala počasneje in naredila premor. Otroci so se hitro naučili prepoznavati signale in se samoiniciativno vključili. Vaje so tekom dneva izvajali tudi spontano.

2. Potovanje med planeti

Zgodbo sem pripovedovala ob ilustracijah, z lutko in z maketami planetov. S pomočjo svetlobnih učinkov (galaksija) so otroci doživeli še več domišljije. Presenetljivo hitro so si zapomnili imena in značilnosti planetov, večkrat so zgodbo tudi nadaljevali po svoje. Sledili so vajam in si zapomnili, kaj ob določeni besedi narediti.

3. Skrivnosti lune in astronavi Kozmo

Zgodbo sem predstavila z lutko, ob ilustracijah in z eksperimentom (gravitacija, atmosfera). Otroci so lažje razumeli zahtevne pojme. Sledili so vsebini, si zapomnili zapletene izraze in jih poskušali tudi sami uporabiti. Poudarek je bil na slušnem razumevanju in izgovorjavi daljših besed.

4. Pomoč Zaziju

Zgodba je spodbujala empatijo. Z lutkovno predstavo in ilustracijami so otroci lažje sledili zgodbi. Vključeni so bili tudi pogovori o reševanju težav in občutkih likov. Vsebine so jih nagovorile čustveno, zgodbo so dobro razumeli in jo tudi samoiniciativno pripovedovali.

8.1.2 Vloga sodelavke

Pri raziskovalnem delu je sodelovala tudi moja sodelavka iz oddelka. Bila je zelo zavzeta, dosledna pri izvedbi vaj in branju zgodbic. Pogosto sva skupaj načrtovali dejavnosti, jih izvajali izmenično in sproti analizirali odzive otrok. Njena pripravljenost na timsko delo, refleksija in odprtost za nove pristope so pripomogli k uspešnemu poteku raziskave.

S strokovnega vidika takšen timski pristop potrjuje raziskave (npr. Marjanovič Umek, 2018), ki poudarjajo pomen sodelovanja med strokovnimi delavci pri podpori otrokovega razvoja. Skupno izvajanje dejavnosti omogoča večjo kontinuiteto in lažje prilagajanje na individualne potrebe otrok.

8.1.3 Odzivi otrok in staršev

Otroci so na zgodbe in dejavnosti zelo pozitivno reagirali. Pogosto so zgodbe obnavljali, likom dajali svoja imena, izvajali vaje večkrat na dan brez pobude odraslega. Nekateri citati otrok:

- "Meni je všeč Bine, ker je zelen."
- "A veš kaj je gravitacija? To, ko nekaj pade na tla."
- "Atmosfera pa je plašč okoli Zemlje. Tak ko balon vodo."
- "Zazi je moj prijatelj iz zgodbe!"

Tudi starši so v anketah izrazili zadovoljstvo:

- "Projekt je bil zanimiv in vsebinsko bogat."
- "Zgodbe so bile dobro zasnovane, primerne starosti otrok."
- "Večkrat bi lahko imeli knjigo doma."
- "Otrok mi je sam pripovedoval zgodbo, kar me je zelo presenetilo."

Starši so poročali, da so otroci doma večkrat pripovedovali o likih in izvajanju vaj, kar pomeni, da je bila vsebina prenosljiva tudi v domače okolje. Tovrstno sodelovanje staršev se v literaturi pogosto omenja kot pomemben dejavnik uspešnega govorno-jezikovnega razvoja (Whitehurst et al., 1988; Levc, 2014).

8.2 Rezultati in analiza po starostnih skupinah

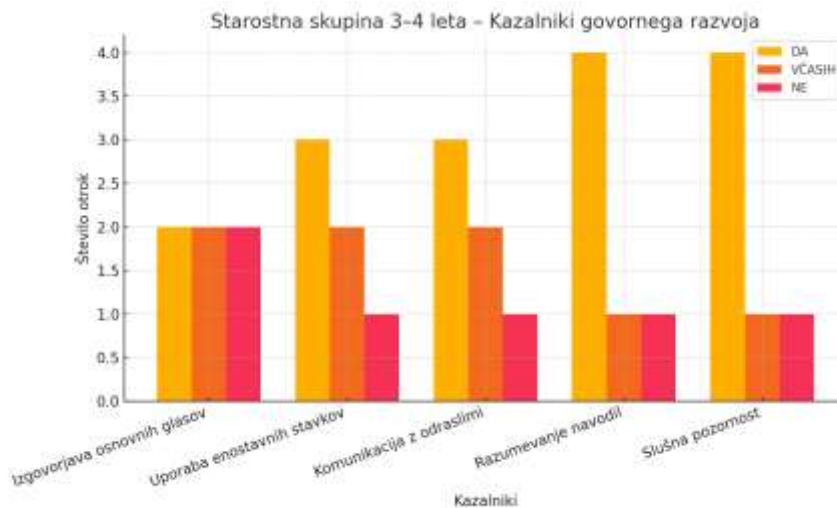
Opazovanja otrok v treh starostnih skupinah (3–4 leta, 4–5 let in 5–6 let) so bila izvedena trikrat: jeseni, pozimi in spomladi. Vsak val opazovanja je zajemal oceno govorno-jezikovnih spretnosti (izgovorjava, stavki, razumevanje, pozornost, komunikacija, gibanje). V nadaljevanju je predstavljena analiza rezultatov za vsako starostno skupino posebej.

8.2.1 Skupina otrok starih 3–4 leta

Skupino je sestavljalo 6 otrok. Opazovani kazalniki so pokazali naslednje:

- Izgovorjava osnovnih glasov: 2 otroka sta večino osnovnih glasov izgovarjala pravilno, 2 delno, 2 neustrezno.
- Tvorba enostavnih stavkov (2–3 besede): 3 otroci so jih redno uporabljali, 2 občasno, 1 otrok redko.
- Komunikacija z odraslimi: 3 otroci so redno komunicirali, 2 občasno, 1 ne.
- Sledenje preprostim navodilom: 4 otroci so zanesljivo sledili, 1 delno, 1 otrok šibko.
- Slušna pozornost (odziv na zvoke, krajše zgodbe): 4 otroci so izkazovali ustrezno pozornost, 1 zmerno, 1 oslABLjeno.
- Govorno-gibalna koordinacija: 4 otroci so usklajeno povezovali gibanje z vajo, 1 delno, 1 neučinkovito.

V zadnjem obdobju (maj) je bilo mogoče opaziti izboljšanje pri skoraj vseh otrocih, zlasti v razumevanju navodil in oblikovanju enostavnih stavkov.

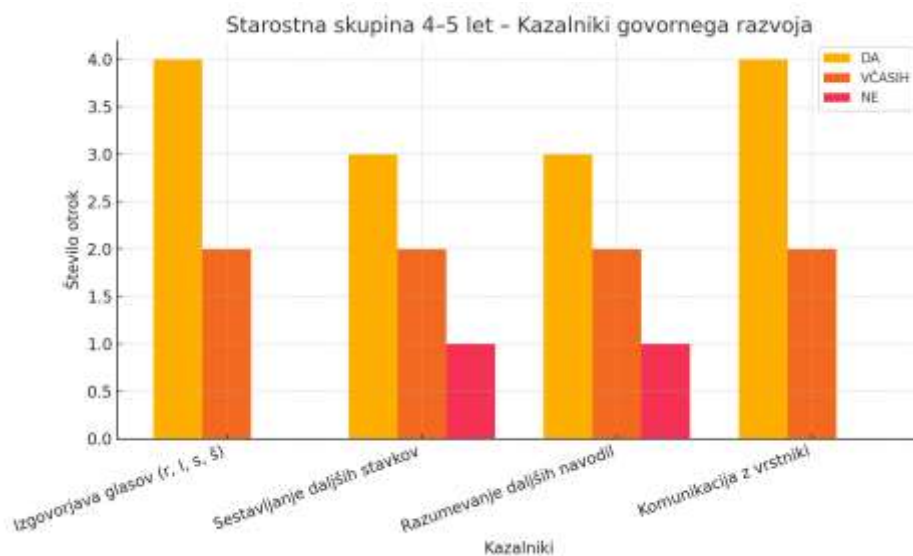
Graf 1 Starostna skupina 3-4

8.2.2 Skupina otrok starih 4–5 let

Skupino je sestavljalo 6 otrok. Rezultati:

- Izgovorjava glasov (r, l, s, š): 4 otroci pravilno, 2 delno.
- Tvorjenje stavkov s 3–4 besedami: 3 otroci redno, 2 delno, 1 redko.
- Razumevanje navodil (2 koraka): 3 otroci zanesljivo, 2 občasno, 1 slabše.
- Komunikacija z vrstniki: 4 otroci aktivno, 2 občasno.
- Gibalno-slušne vaje: Učinkovite pri vseh otrocih, pri 2 se je pozornost izboljšala šele po več ponovitvah.

Uporaba lutke, ilustracij in ponavljajočih se gibalnih vzorcev je spodbudila hitrejši odziv. Otroci so že po nekaj branjih znali obnoviti bistvene dele zgodbe in so se spomnili terminologije.

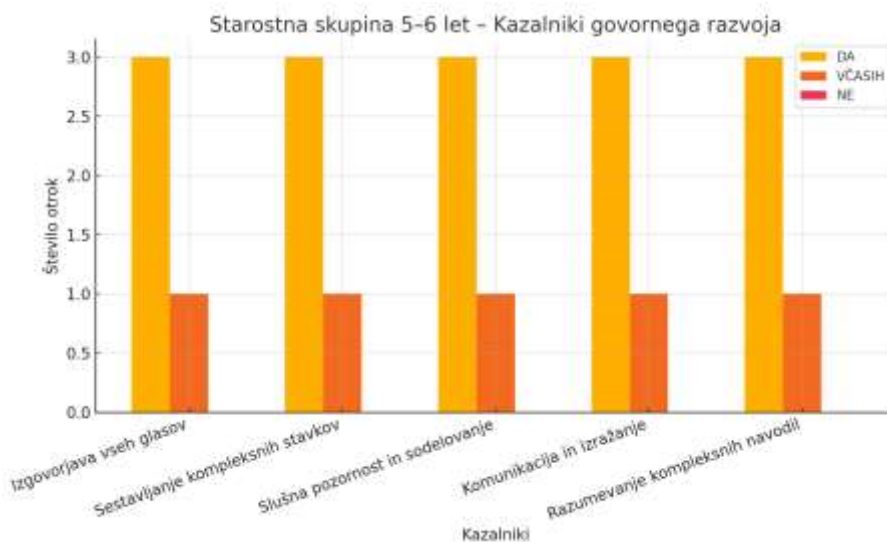
Graf 2 Starostna skupina 4-5

8.2.3 Skupina otrok starih 5–6 let

Skupino so sestavljali 4 otroci. Ti otroci so kazali najvišjo stopnjo govorne zrelosti:

- Izgovorjava vseh glasov (vključno z r, š, ž): 3 zanesljivo, 1 občasno.
- Tvorjenje kompleksnih stavkov (5+ besed): vsi otroci.
- Slušna pozornost in sodelovanje: 3 otroci redno, 1 občasno.
- Komunikacija in izražanje: vsi otroci jasno in tekoče izražajo misli.
- Razumevanje kompleksnih navodil: vsi otroci ustrezno.

Učenci so aktivno sodelovali tudi pri zahtevnejših vsebinah (gravitacija, atmosfera). Opazna je bila sposobnost povezovanja zgodbe z vsakdanjimi izkušnjami in besedilom. Spontano so uporabljali novo besedišče in kazali domišljjsko širjenje zgodb.

Graf 3 Starostna skupina 5-6

8.3 Povzetek ugotovitev

Analiza podatkov, zbranih z opazovanji otrok v treh starostnih skupinah (3–4, 4–5 in 5–6 let) ter z anketami za starše, je pokazala jasen napredek otrok pri večini opazovanih kazalnikov govornega razvoja.

Najbolj izrazit napredek je bil zaznan na področjih:

- artikulacije (jasnosti glasov),
- sestavljanja daljših stavkov,
- slušnega razumevanja in pozornosti ter
- govorno-gibalne koordinacije.

Opazovanja so pokazala, da se je že v drugem obdobju (zimski meseci) pri večini otrok povečala pozornost med poslušanjem zgodb, zlasti če so bile zgodbe večkrat ponovljene ali predstavljene z uporabo lutk, gibanja, ilustracij ali maket. Ti rezultati potrjujejo izsledke raziskav (npr. Snow, 2007; Zupančič, 2021), ki poudarjajo pomen veččutnega pristopa pri razvijanju jezika.

Značilno je tudi, da je bila otrokom vsebinsko poznana zgodba lažje razumljiva, kar je vplivalo na aktivno sodelovanje pri ponavljanju, spraševanju in prostem pripovedovanju. To potrjujejo tudi izkušnje staršev, ki so v anketah izpostavili, da so otroci doma samoiniciativno ponavljali zgodbe in uporabljali nove izraze.

V praksi se je kot zelo učinkovit pokazal pristop:

- ponavljajočega branja (npr. zgodbo smo uporabljali 1 mesec ali več),
- strukturiranih vaj za slušno pozornost (npr. gibanje ob določenih signalnih besedah),
- vizualne opore (lutka Bine, ilustracije, makete) ter
- čustvene navezanosti na like v zgodbah, kar je povečalo motivacijo za govor.

Ti rezultati so v skladu z ugotovitvami Fekonja Peklaj (2020) in Levč (2019), ki poudarjata pomen interaktivnih pripovednih metod pri spodbujanju govornega razvoja, še posebej v zgodnjem otroštvu. Tudi uporaba znanstveno potrjene metode **dialogičnega branja** (Whitehurst et al., 1988) je v raziskavi dobila svojo potrditev, saj se je pokazalo, da postavljeni vprašanja, povezani s slikami in dogajanjem, močno spodbudijo govor otrok.

Otroci so tako postopno:

- izgovarjali jasnejše glasove, vključno s težjimi fonemi (r, š, ž),
- povezovali besede v daljše povedi,
- sodelovali v pogovorih, tudi čustveno obarvanih,
- ter se spontano vključevali v govorno igro.

Govorno-gibalne dejavnosti, ki so bile vpletene v vsakodnevne rutine (npr. telovadnica, prosto gibanje ob zgodbi), so dodatno okrepile usklajenost med zaznavanjem, govorom in gibanjem, kar potrjuje tudi Ivšič (2015), ki izpostavlja neposredno povezavo med gibanjem in govorno-jezikovnim razvojem.

Na tej osnovi lahko zaključimo, da sta bili tematika vesolja in uporaba izvirnih zgodbic zelo primerni in motivacijsko učinkoviti. S tem se potrjujejo tudi ugotovitve Bettelheima (1999), da zgodbe, ki spodbujajo domišljijo, hkrati podpirajo čustveni razvoj, zmožnost izražanja in govorne spretnosti.

8.4 Rezultati anket staršev

Pomemben del raziskovalnega projekta je bilo tudi pridobivanje povratnih informacij od staršev, saj se govorno-jezikovni razvoj otroka ne odvija izolirano v vrtcu, temveč v tesni povezanosti z družinskim okoljem. Zato sem anketne vprašalnike izvedla v treh časovnih obdobjih – oktobra, januarja in maja – da bi dobila vpogled v dinamiko sprememb, odzivnost staršev ter morebitni prenos učinkov dejavnosti iz vrtca v domače okolje.

8.4.1 Prvi krog anket – oktober

V začetni fazi so starši odgovarjali predvsem na vprašanja o govornem izražanju otrok doma, njihovem zanimanju za pripovedovanje ter sodelovanju pri poslušanju pravljic. Veliko staršev je izpostavilo, da otroci radi poslušajo zgodbe, vendar jih težje sami pripovedujejo. Govorno izražanje je bilo še neizrazito, zlasti pri daljših povedih. Le redki so zaznali, da otroci v vsakdanjih pogovorih uporabljajo nove besede.

Ugotovitve:

- Otroci večinoma poslušajo, redkeje pripovedujejo.
- Starši so izrazili interes za več domačega sodelovanja.

- Pričakovanja so bila previdna.

Ta začetna povratna informacija mi je pomagala razumeti, da pripovedovanje doma ni samoumevna praksa in da je vloga vrtca ključna pri uvajanju in modeliranju jezikovne dejavnosti. Prav tako sem zaznala, da starši potrebujejo konkretna orodja in spodbude, da bi lahko učinkovito sodelovali pri govornem razvoju svojih otrok.

8.4.2 Drugi krog anket – januar

V drugem valu anket so že bili vidni premiki. Starši so pogosteje zaznali, da otroci uporabljajo besedišče iz pravljic, pripovedujejo zgodbe ali vsaj posamezne dele. Nekateri otroci so samoiniciativno ponavljali vaje, ki so bile predstavljene v vrtcu.

Odzivi staršev (povzetki):

- »Zgodbe so bile zanimive. Otrok mi je pripovedoval o raketi in galaksiji.«
- »Vaje za govor so bile prilagojene in primerne.«
- »Otroka je lutka Bine zelo motivirala. Doma je ponavljal gibe in besede.«

Ugotovitve:

- Povečan govor doma.
- Prepoznaven vpliv metod (lutka, zgodbe, gibi).
- Starši so bolj vpleteni – nekateri so celo poslali posnetke.

Ta faza je bila izjemno spodbudna. Prvič sem začutila, da vsebine in metode, uporabljene v vrtcu, prehajajo tudi v domače okolje. Še posebej dragoceno je bilo, da so se starši začeli bolj aktivno vključevati – nekateri so celo poslali posnetke pripovedovanja otrok. Povezava med vrtcem in domom je začela postajati dejavna in dvosmerna.

8.4.3 Tretji krog anket – maj

V tretjem, zaključnem valu so skoraj vsi starši zaznali jasen napredek na več področjih – od jasnejše izgovorjave, tvorjenja povedi, do večje pripravljenosti za pogovor. Veliko staršev je izpostavilo, da so otroci zgodbe želeli večkrat slišati, jih obnavljali, risali like ali si izmišljali nadaljevanja. Prav tako so zaznali, da so otroci lažje sledili navodilom, tudi v domačem okolju.

Odzivi staršev (iz dokumentov in opomb):

- »Projekt se mi zdi zelo zanimivo zastavljen. Otrok je večkrat sam začel pripovedovati zgodbo.«
- »Večkrat bi lahko imeli knjigo doma. Otroku je zgodba zelo všeč.«
- »Opazili smo, da otrok bolje izgovarja določene glasove.«
- »Vaje so bile dobro zasnovane in otroci so jih radi ponavljali.«

Ugotovitve:

- Starši potrjujejo govorni napredek.
- Večja aktivnost otrok doma – tudi pripovedovanje.
- Podpora staršev se je povečala – projekt so podprli.

Zaključna faza anket je bila potrditev, da je bil projekt uspešen ne le na ravni otrok, temveč tudi v gradnji sodelovalnega odnosa s starši. Pokazalo se je, da redna vključenost staršev, ki temelji na vodičih, praktičnih vajah in vsebinah, poveča njihovo zaupanje in aktivnost. Otroci so doma postali pobudniki pogovora, kar pomeni, da je jezik postal del njihovega osebnega izraza – ne le šolska naloga.

8.4.4 Splošna analiza

Analiza treh valov anket kaže jasen trend napredka, večje zanimanje staršev in uspešnost celotnega pristopa. Najbolj učinkoviti so bili:

- ponovitve istih zgodb (spodbujajo utrjevanje),
- povezava pravljic z gibanjem (dvig pozornosti),
- uporaba ilustracij in lutke (vizualno-gibalna podpora jeziku).

Starši so potrdili, da govorni napredek ni zgolj v številu besed, temveč v pripravljenosti otroka, da govori, pripoveduje, sprašuje in ustvarja. To je tudi v skladu z ugotovitvami sodobne stroke (npr. Fekonja Peklaj, Levč), ki poudarja pomen domačega jezikovnega okolja in interakcije z odraslimi za uspešen govorno-jezikovni razvoj.

Sodelovanje s starši se je izkazalo za ključen element uspešnosti celotnega raziskovalnega projekta. Že v začetni fazi so starši izrazili pripravljenost za sodelovanje, čeprav so imeli sprva previdna pričakovanja glede govornega razvoja svojih otrok. V prvem anketnem krogu so

večinoma zaznali, da otroci raje poslušajo kot pripovedujejo, in da je uporaba novega besedišča redka.

Z nadaljevanjem projekta pa se je aktivnost staršev znatno povečala. V drugem anketnem obdobju so začeli opazovati večjo rabo besed iz zgodb, posnemanje lutkovnih vaj in pripovedovanje doma. Nekateri so postali zelo vključeni – pošiljali so posnetke otrok, izvajali vaje, pripovedovali skupaj z njimi. V zaključni fazi je večina staršev poročala o jasnem napredku otrok v izražanju, tvorjenju povedi in zanimanju za zgodbe. Otroci so si zgodbe želeli večkrat slišati, jih risali in obnavljali, kar kaže na aktivno notranjo motivacijo, podporo tudi s spodbudnim domačim okoljem.

Povezava med dejavnostmi v vrtcu in domačim okoljem je bila torej bistvena. Kjer je bilo sodelovanje staršev redno, je bil napredek otrok bolj izrazit in trajen. Prav tako so starši skozi projekt razvijali boljše razumevanje pomena pripovedovanja, skupnega branja in vsakdanjega pogovora za govorno-jezikovni razvoj.

Projekt tako potrjuje ugotovitve sodobne stroke: aktivno, redno in usmerjeno sodelovanje s starši bistveno poveča učinek vzgojno-izobraževalnih dejavnosti. Ko starši dobijo jasne, razumljive in enostavno izvedljive naloge, se z veseljem vključijo – in s tem postanejo dragocen del otrokovega govornega razvoja.

8.5 Interpretacija rezultatov, refleksija in omejitve raziskave

Na podlagi izvedenih opazovanj in treh valov anketiranja staršev lahko ugotovimo, da je raziskovalni pristop, ki je vključeval strukturirane dejavnosti z lastnimi zgodbami, uporabo lutk, ponavljajoče branje, vizualne opore in gibalno podprte vaje, pozitivno vplival na govorni razvoj otrok v vseh starostnih skupinah.

Interpretacija rezultatov

Skozi vse starostne skupine so se pokazale jasne razvojne stopnje na področju izgovorjave, tvorbe stavkov, razumevanja navodil, slušne pozornosti in govorne samozavesti. Posebej izrazit je bil napredek pri otrocih s sprva šibkejšimi izražaji, ki so do pomladi dosegli primerljive rezultate s sovrstniki. Uporaba ponavljanja, lutk in ilustracij se je izkazala za ključno, saj so po večkratnem srečanju z isto zgodbo otroci začeli aktivno sodelovati – prepoznavati strukturo zgodbe, uporabljati nove izraze, izražati svoje misli in sodelovati v igri vlog.

Raziskava potrjuje ugotovitve Whitehursta et al. (1988), da je dialogično branje ena najučinkovitejših metod za spodbujanje govora, predvsem če vključuje vizualne elemente in aktivno sodelovanje otrok. Hkrati pa je raziskava v skladu z Snow (2007) in Fekonja Peklaj

(2020), ki izpostavljata pomen okolja, emocionalne povezanosti z vsebino in motivacije kot ključne dejavnike govornega razvoja.

Dejstvo, da so otroci doma pripovedovali zgodbe in da so starši sodelovali (tudi z videoposnetki), kaže na to, da je bila metoda uspešna tudi v širšem kontekstu, kar potrjuje Levč (2019), da je podpora domačega okolja odločilna za napredek.

Refleksija avtorice

Kot izvajalka sem opazila, da so otroci najbolje sodelovali takrat, ko:

- je bila zgodba večkrat prebrana (vsaj 3x),
- so bile dejavnosti povezane z ilustracijami in gibanjem,
- so imeli možnost samostojnega izražanja in sooblikovanja zgodbe,
- so bile vaje vključene v igro in rutinsko dogajanje (npr. v telovadnici, pri igri v kotičkih).

Pomembno vlogo je imela lutka Bine, ki je otroke motivirala k posnemanju in izgovorjavi glasov. Otroci so lutko tudi sami vključili v prosto igro. Prav tako je uporaba ogledala za artikulacijske vaje izboljšala njihovo samozaznavanje izgovorjave, kar je potrdil tudi večji uspeh pri zahtevnejših glasovih.

Sodelavka v oddelku je bila ves čas aktivna. Skupaj sva načrtovali in izvajali dejavnosti, pri čemer se je pokazala visoka raven timske usklajenosti, kar je skladno z dognanji **Marjanovič Umek in Zupančič (2011)**, da profesionalna podpora in usklajenost med strokovnimi delavci neposredno vplivata na kakovost vzgojno-izobraževalnega procesa in učinek na otrokov razvoj.

Omejitve raziskave

- Majhen vzorec (število otrok je bilo omejeno na eno skupino v vrtcu) zmanjšuje možnosti posplošitve rezultatov.
- Subjektivnost opazovanja kljub uporabi strukturiranih opazovalnih listov – določene ocene (npr. razumevanje) so lahko interpretativne.
- Različno sodelovanje staršev – pri nekaterih je bila podpora doma izrazita, pri drugih manj, kar lahko vpliva na razlike v napredku.
- Časovna omejitev – raziskava je trajala eno šolsko leto, dolgoročnih učinkov (npr. trajnost sprememb) ni bilo možno oceniti.

8.6 Analiza posameznih zgodbic in njihove vloge v govorno-jezikovnem razvoju

Zgodbice, ki sem jih vključila v raziskovalni projekt, niso bile le pripovedne vsebine, temveč strateško oblikovani pripomočki za krepitev govorno-jezikovnih zmožnosti, pozornosti, razumevanja in čustvene vključenosti otrok. V nadaljevanju podrobneje analiziram vsako zgodbo.

8.6.1 Prijatelj iz Vesolja

a) Cilji zgodbe:

- razvijanje osnovne slušne pozornosti prek ponavljajočih se vzorcev,
- spodbujanje razumevanja enostavnih navodil,
- ustvarjanje varnega okolja za otroke s posebnimi potrebami (zgodba je bila prirejena za dečka z avtizmom),
- krepitev domišljije.

b) Metoda izvajanja:

- branje ob ilustracijah,
- vmesne gibalne vaje ob določenih signalnih besedah (npr. "zvezda" – primeš se za nos),
- počasnejše branje ključnih stavkov, z namenom spodbujanja odzivov otrok,
- ponavljajoče branje skozi več dni.

c) Odziv otrok:

- otroci so že po nekaj dneh samoiniciativno ponavljali gibalne vaje,
- spontano so ponovili določene dele zgodbe,
- pri otrocih z nižjo pozornostjo je bilo zaznati izboljšanje s tretjim ponovitvami.

d) Učinek na govorni razvoj:

- izboljšana slušna pozornost,
- večja vključenost pri kratkih vprašanjih in odgovorih,

- samostojno pripovedovanje delov zgodbe,
- več otrok je začelo tvoriti stavke s 2–3 besedami.

Ta zgodba mi je ostala v posebnem spominu, saj je bila načrtovana z mislijo na otroka z avtizmom, kar me je spodbudilo k iskanju načinov, kako ustvariti varno, strukturirano in predvidljivo izkušnjo za vse otroke. Uporaba ponavljajočih se vzorcev in gibanja ob določenih signalnih besedah se je izkazala za zelo uspešno – otroci so zgodbo hitro vzeli za svojo in jo tudi samoiniciativno ponavljali.

Zanimivo je bilo opazovati, kako so otroci, ki sprva niso kazali velike verbalne aktivnosti, začeli z enostavnimi gestami in zlogi, nato pa postopoma prešli v tvorjenje kratkih povedi. Posebej navdihujoč je bil odziv otroka z avtizmom, ki se je začel aktivno vključevati v skupinsko dejavnost, kar običajno ni bilo samoumevno. Ta zgodba me je naučila, kako močno lahko predvidljivost, rutina in vizualne podpore vplivajo na otrokovo varnost in pripravljenost za govor.

8.6.2 Potovanje med planeti

a) Cilji zgodbe:

- širjenje besedišča z vesoljskimi pojmi (planeti, galaksija),
- spodbujanje tvorjenja povedi,
- razumevanje zaporedja dogodkov (potovanje),
- povezovanje slušnega in vizualnega zaznavanja.

b) Metoda izvajanja:

- uporaba lutke in maket planetov,
- ustvarjanje "galaktičnega vzdušja" z lučkami,
- možnost izbire – otroci so predlagali, kam naj zgodba pelje (interaktivno sodelovanje),
- vključevanje gibanja pri menjavi planetov.

c) Odziv otrok:

- otroci so si hitro zapomnili planete in njihove lastnosti,

- z navdušenjem so v zgodbo dodajali lastne zamisli,
- vaje so izvajali zanesljivo in se veselili naslednjega srečanja.

d) Učinek na govorni razvoj:

- izboljšano povezovanje povedi,
- krepitev naravnega pripovedovanja,
- večja natančnost pri poimenovanju pojmov,
- aktivno vključevanje otrok, ki sicer redko sodelujejo.

Ta zgodba je bila zame najbolj domišljajska in dinamična. Že ob načrtovanju sem začutila, da otroci potrebujejo temo, ki bo presegla vsakdanjost in jih povabila v drug svet – vesolje se je izkazalo za popolno izbiro. Lutka, lučke in makete planetov so ustvarile vzdušje, v katerem so se otroci lahko popolnoma potopili v zgodbo.

Refleksivno gledano je bila največja vrednost zgodbe v tem, da so otroci postali aktivni soavtorji dogajanja. Njihovi predlogi, kam naj gredo, kaj naj se zgodi, so pogosto presenetili tudi mene. S tem so pokazali ne samo govorni napredek, temveč tudi domišljajsko in logično mišljenje. Ugotovila sem, da ko otrokom ponudimo možnost izbire in vpliva, se poveča njihova verbalna aktivnost in pripravljenost na izražanje.

8.6.3 Skrivnosti lune in astronaut Kozmo

a) Cilji zgodbe:

- učenje zahtevnejših pojmov (gravitacija, atmosfera, meteoriti),
- razumevanje znanstvenih pojmov skozi konkretne primere,
- krepitev izgovorjave daljših in težjih besed,
- spodbujanje logičnega mišljenja.

b) Metoda izvajanja:

- predstavitev zgodbe z lutko in ilustracijami,

- preprost eksperiment za prikaz gravitacije in atmosfere,
- vaje za slušno razumevanje,
- gibanje ob zgodbi (padanje meteorita ipd.).

c) Odziv otrok:

- presenetljivo dobro so si zapomnili nove izraze,
- eksperiment jim je olajšal razumevanje,
- uporabljali so izraze v igri ("gravitacija je, ko nekaj pade!"),
- izražali radovednost in postavljali vprašanja.

d) Učinek na govorni razvoj:

- napredek pri razumevanju kompleksnih vsebin,
- uporaba strokovnih izrazov v vsakdanjih pogovorih,
- večja pripravljenost na pripovedovanje.

Zgodba o Kozmu je bila zame osebni izziv, saj sem želela otroke seznaniti z zahtevnejšimi pojmi, kot sta gravitacija in atmosfera, na njim razumljiv način. Bila sem nekoliko negotova, ali bodo takšne teme sploh primerne, a prav eksperiment z "padajočim meteorjem" je naredil preobrat. Otroci so teorijo povezali s prakso in pojme začeli uporabljati pravilno in celo ustvarjalno.

Zame je bila to dragocena izkušnja, saj sem spoznala, da tudi mlajši otroci lahko razumejo zahtevne vsebine, če jim jih približamo konkretno, slikovito in v interakciji. Bistveno je bilo tudi, da smo težke besede skupaj razčlenili, jih večkrat ponovili in uporabili v različnih kontekstih. Otroci so se počutili pomembne, ko so "govorili kot znanstveniki", kar jih je dodatno motiviralo.

8.6.4 Pomoč Zaziju

a) Cilji zgodbe:

- razvijanje empatije in čustvenega razumevanja,
- spodbujanje pripovedovanja in prostega izražanja,
- izboljšanje slušnega razumevanja,
- uporaba pogovora za reševanje težav.

b) Metoda izvajanja:

- lutkovna predstava z ilustracijami,
- pogovor o občutkih in ravnanju likov,
- podvprašanja med zgodbo (npr. "Kaj bi ti naredil?"),
- dejavnosti nadaljevali v telovadnici (gibalne igre).

c) Odziv otrok:

- hitro so razumeli sporočilo zgodbe,
- začeli so govoriti o svojih čustvih,
- več otrok se je vključevalo v pogovor z vrstniki.

d) Učinek na govorni razvoj:

- razširjanje emocionalnega besedišča,
- izboljšanje verbalne interakcije z vrstniki,
- samostojno pripovedovanje zgodbe ob ilustraciji.

To zgodbo sem doživljala zelo čustveno, saj sem želela z njo spodbuditi empatijo in pogovor o občutkih. Bila sem presenečena, kako hitro so otroci prepoznali čustva junakov in jih povezali s svojimi doživetji. Ko je nekdo rekel: »Tudi jaz sem bil žalosten, ko se je brat smejal meni,« sem vedela, da je zgodba dosegla svoj namen.

Najbolj me je ganilo, da so otroci začeli medsebojno drugače komunicirati – bolj spoštljivo, bolj pozorno. Povečala se je tudi njihova sposobnost verbalnega izražanja čustev, kar se je pokazalo v vsakdanjih situacijah. Spoznala sem, kako močna je moč zgodbe, kadar nagovarja čustveni svet otrok. Vzpostavilo se je vzdušje sprejetosti in varnosti, v katerem se je jezik lahko razvijal brez prisile – skozi igro, pogovor in sočutje.

8.7 Primeri konkretnih vaj

V nadaljevanju predstavljam primere konkretnih dejavnosti, ki so bile v praksi najuspešnejše in jih je bilo mogoče fleksibilno vključevati glede na zgodbo, razvojno stopnjo otroka in okoliščine v oddelku. Vaje so bile veččutne, kombinirane z gibanjem, sliko, igro in čustveno komponento, kar je prispevalo k boljši zapomnljivosti in vključenosti.

8.7.1 Vaje za slušno pozornost

- Signalna beseda: Ob določenih besedah (npr. »raketa«) otrok ploskne, ob besedi »zvezda« se prime za nos. Vaja spodbuja pozornost, sledenje in hitro zaznavo zvoka v govoru.
- Zvočni spomin: Po zgodbi si otrok zapomni 3 besede in jih ponovi v istem zaporedju. Nato še v obratnem vrstnem redu.
- Ujemi zvočno podobo: Otrokom se prebere par besed (npr. Kozmo–kozica), pri tem pa otrok pokaže z roko ali vstane, ko sliši »vesoljsko« besedo. Spodbuja fonološko zavedanje.

8.7.2 Vaje za artikulacijo in govor

- Ogledalce in jaz: Otroci pred ogledalom ponavljajo določene glasove, opazujejo gibanje jezika in ust (npr. "ššš", "zzz", "rrrr").
- Lutka Bine uči: Lutka izgovarja besede, otrok ponovi. Izjemno učinkovito pri bolj sramežljivih otrocih.
- »Povej drugače«: Otrok ponovi povedano zgodbo z uporabo svojih besed ali spremeni konec zgodbe.

8.7.3 Gibalno-govorne vaje

- Potovanje med planeti: Otroci ob vsakem planetu izvedejo določen gib (npr. poskok za Mars, kroženje rok za Saturn), hkrati povedo lastnost planeta.
- Meteoritski ples: Na signal besede »meteoriti!« otroci padejo na tla kot meteorit, nato se hitro postavijo in povedo vsaj eno besedo iz zgodbe.
- Čustvena mimika: Otrok pokaže obrazno mimiko določenega lika in pove, zakaj se tako počuti.

8.7.4 Vaje za pripovedovanje

- Ilustrirana pripoved: Otrok na podlagi slike pripoveduje del zgodbe.
- Zamisli si konec: Otrok sam predlaga, kako bi se zgodba lahko drugače končala.
- Govorimo skupaj: Skupinska pripovedovanje – vsak otrok doda en stavek k zgodbi.

V raziskovalnem projektu so se posebej učinkovito izkazale vaje, ki so bile veččutne, vključujoče in prilagojene trenutnemu razpoloženju in zmožnostim otrok. Njihova največja prednost je bila v tem, da so bile **enostavne za izvedbo, visoko motivacijske in hkrati ciljno naravnane** – usmerjene na slušno pozornost, artikulacijo, pripovedovanje in gibanje.

Te vaje so bile ključne za razvoj sposobnosti poslušanja in osredotočanja na jezikovne dražljaje, kar je temelj za razumevanje in tvorbo jezika.

- **Signalna beseda** (raketa – plosk, zvezda – dotik nosu) je delovala kot **igra pozornosti**, ki je otroke učila reagiranja na govorno besedo. Kombinacija giba in jezika je povečala senzorično vključenost. Otroci so se učili razlikovanja ključnih pojmov, kar je izboljšalo njihovo razumevanje navodil tudi v drugih kontekstih.
- **Zvočni spomin** je učinkovito razvijal **delovni spomin in zaporedje**, kar je pomembno pri tvorjenju povedi in zgodbenih nizov. Otroci so pokazali največji napredek prav pri tej vaji, saj so začeli samostojno predlagati besede in zaporedja.
- **Ujemi zvočno podobo** je bila pomembna za **fonološko zavedanje**, saj so se otroci učili prepoznavati podobne in različne zvočne vzorce. Ta vaja je bila posebej dragocena pri otrocih, ki so imeli težave pri razlikovanju glasov.

Refleksija: Te vaje so bile najbolj učinkovite, ko so bile povezane z zgodbo. Otroci so jih dojemali kot igro, ob tem pa so intenzivno trenirali slušno pozornost – kompetenco, ki je sicer pogosto oslABLJENA v predšolskem obdobju.

Vaje iz skupine za artikulacijo in govor so podpirale **pravilno izgovorjavo, govorno samozavest in fleksibilno rabo jezika**, kar so ključne komponente zgodnjega jezikovnega izražanja:

- **Ogledalce in jaz** je bila močno vizualna vaja, ki je otrokom omogočila **samonadzor nad izgovorjavo**. Z opazovanjem lastnih ustnic, jezika in zob so se otroci učili zavestne artikulacije. Učinkovita je bila pri otrocih, ki niso poznali položaja jezika pri določenih glasovih (npr. /r/).
- **Lutka Bine uči** je delovala kot **varna posredna metoda** za otroke, ki so sicer sramežljivi ali zadržani. Lutka je "dala dovoljenje" za napake, kar je zmanjšalo napetost in povečalo sodelovanje. Pri tej vaji so se otroci zelo pogosto nasmejali, kar je dodatno sprostito govorni nastop.

- **Povej drugače** je bila vaja za **aktivno tvorjenje in preoblikovanje jezika**. Otroci so zgodbo ponovili z lastnimi besedami, kar je krepilo njihove pripovedne sposobnosti in fleksibilnost v jeziku.

Refleksija: Vse tri vaje so pokazale, da otroci najbolje napredujejo, ko imajo vizualno ali emocionalno oporo (ogledalo, lutka) in ko lahko jezik "gnetejo" po svoje. Poudarek na igri je omogočil spontano artikulacijo in povečal samozavest pri nastopanju.

Gibalno govorne vaje: ta sklop je združeval gibanje in govor, kar je bilo izjemno učinkovito za razvoj **govorno-motorične koordinacije**, spomina in izražanja skozi telo.

- **Potovanje med planeti** je združevalo **znanje, gibanje in govor**. Vsak planet je bil povezan z določenim gibom in lastnostjo, kar je ustvarilo močne asociacije. Otroci so o planetih govorili tudi izven vaje, kar kaže na dolgotrajnejši učinek.
- **Meteoritski ples** je bil **dinamična vaja**, ki je razvijala odzivnost in spontano govorno produkcijo. Fizična aktivacija (padeč kot meteorit) je otroke dodatno motivirala, da tudi po padcu verbalno izrazijo del zgodbe.
- **Čustvena mimika** je prispevala k **čustveni pismenosti** in hkrati spodbudila verbalizacijo čustev. Otroke je učila, da obrazna mimika in govor sodelujeta – kar je bistven del socialne komunikacije.

Refleksija: Te vaje so pokazale, da **govor in gibanje nista ločena sistema**, temveč si močno podpirata. Otroci, ki so težje govorili v miru, so ob gibanju postali zgovornejši. Pomembno je bilo tudi, da so vaje sproščale napetosti in omogočale bolj naravno izražanje.

Vaje za pripovedovanje: Vaje iz tega sklopa so razvijale **narativne spretnosti**, ki so ključne za strukturirano izražanje in kasnejšo bralno pismenost.

- **Ilustrirana pripoved** je omogočila **vizualno podporo** pripovedi. Slika je služila kot sprožilec spomina in pripovedne zmožnosti. Otroci so pri tem razvijali zmožnost opisovanja, razlage in povezovanja dogodkov.
- **Zamisli si konec** je bila izjemna vaja za **ustvarjalno mišljenje**. Otroci so začeli razmišljati o alternativnih rešitvah in obenem vadili zaporedje dogodkov in logično sklepanje. To je spodbudilo tudi rabo veznikov in bolj kompleksnih stavkov.
- **Govorimo skupaj** je razvijala **koherentno skupinsko pripoved**, kjer so otroci morali ne le povedati nekaj, ampak tudi slišati drugega in nadaljevati zgodbo. Ta vaja je razvijala tako **slušno razumevanje kot logično vezavo stavkov**.

Refleksija: Narativne vaje so bile ključne za razvoj **strukturiranega mišljenja in jezika**. Zlasti v skupinskem delu so otroci pokazali napredek pri tvorbi kompleksnejših povedi. Povečala se je

tudi njihova sposobnost poslušanja vrstnikov, kar je pomemben socialni in komunikacijski dosežek.

Vse vaje so bile uspešne prav zaradi **igrive narave, povezanosti z zgodbo, gibom in čustvom**. Kombinacija teh elementov je otrokom omogočila, da so razvijali jezik brez pritiska, skozi doživetje in zabavo. Pomembno je, da vaje niso bile statične, temveč so omogočale prilagajanje – tako glede na otrokove sposobnosti kot razpoloženje v skupini.

Govorno-jezikovni razvoj otrok v predšolskem obdobju je kompleksen proces, ki zahteva premišljeno, celostno in individualizirano podporo. V okviru raziskovalnega projekta sem želela preizkusiti, kako lahko z uporabo avtorskih zgodbic, ciljno usmerjenih vaj in vključevanjem staršev otrokom pomagamo premagovati izzive, kot so artikulacijske težave, omejeno besedišče, slaba slušna pozornost ter negotovost pri izražanju. Po večmesečnem sistematičnem delu lahko z gotovostjo trdim, da je bil izbrani pristop ne le učinkovit, temveč tudi otrokom prijazen, motivacijski in razvojno spodbuden.

Zgodbice, ki sem jih oblikovala z namenom spodbujanja različnih jezikovnih kompetenc, niso služile le kot literarni material, temveč kot orodje za sproščanje govora, razvijanje empatije, čustvene pismenosti, domišljije in ustvarjalnega mišljenja. Otroke so zgodbe vabile k poslušanju, sodelovanju, igranju in izražanju, kar pomeni, da je jezik zaživel v kontekstu igre in odnosa. Posebna vrednost zgodbic je bila v njihovi prilagodljivosti – vsako zgodbo sem lahko prilagodila posamezni starostni skupini, otrokovim zmožnostim ali trenutnemu počutju skupine. Ravno ta fleksibilnost se je izkazala kot ključ do uspeha, saj so otroci napredovali takrat, ko so imeli možnost varnega izražanja, ko so bili slišani in vključeni.

Kombinacija metod (pravljica, gibanje, ilustracija, lutka, vprašanja, eksperiment) je omogočila veččutno učenje, ki ima v predšolskem obdobju največji učinek. Otroci so si besede in koncepte lažje zapomnili, ker so jih slišali, videli, občutili in povezali z dejanjem. Pomemben vidik uspeha so bile tudi ponovitve, ki so bile strukturirane, a nikoli dolgočasne – otroci so jih celo pričakovali, saj so v njih videli priložnost za uspeh in potrditev.

Empirični podatki – tako iz opazovalnih listov kot iz anket – jasno kažejo, da so otroci v vseh starostnih skupinah napredovali na področjih:

- **artikulacije** (bolj čista in samozavestna izgovorjava),
- **besedišča** (bogatejši, raznolik besedni zaklad),
- **tvorjenja povedi** (daljše, smiselne, povezujoče povedi),
- **slušnega razumevanja** (boljše sledenje navodilom, večja pozornost),
- **govorno-gibalne koordinacije** (povezovanje gibov in jezika),

- **socialne interakcije** (spontano pripovedovanje, odzivanje na vrstnike).

Največji napredek so pokazali otroci, pri katerih so tudi starši doma aktivno izvajali vaje, brali zgodbe in omogočali jezikovno bogato okolje. Sodelovanje staršev se je izkazalo za izjemno pomemben dejavnik uspeha – tam, kjer so bile dejavnosti nadaljevane doma, je bil napredek bolj stabilen in opazen tudi v drugih socialnih okoljih.

Pomembno je poudariti tudi vpliv vzdušja v oddelku. Otroci so najhitreje napredovali, ko so bili vključeni v varno, predvidljivo, a spodbudno okolje. Lutka Bine, čustvene zgodbe in možnost soodločanja so krepile otrokovo notranjo motivacijo, kar je omogočilo sproščeno, a vsebinsko bogato govorno učenje.

Kot najdragocenejše spoznanje iz raziskave izpostavljam naslednje: **govorni razvoj se ne zgodi s ponavljanjem pravil, temveč z ustvarjanjem izkušenj**, ki otroka nagovarjajo celostno – preko srca, telesa, misli in besed. Vsebine, ki otroka zanimajo, ki mu omogočajo igro, raziskovanje in sodelovanje, bodo vedno bolj učinkovite kot vaje, ki jih doživlja kot dolžnost. Ko otrok začuti, da je njegovo mnenje pomembno, da so njegove besede slišane in njegove ideje sprejete, se začne izražati – in s tem razvijati.

Zato verjamem, da ima pristop, predstavljen v tej raziskavi, širši potencial za uporabo v vrtcih in družinah. Primer dobre prakse je možno prenesti tudi v druge vzgojne skupine in ga nadgrajevati – s temi ali drugimi zgodbami, z dodatnimi čutnimi spodbudami, z vključenostjo staršev, otrok in vzgojiteljev. Govor je namreč temeljni most med otrokom in svetom – in naloga odraslih je, da mu pomagamo, da ta most postane trden, jasen in varen.

9. SKLEPNA REFLEKSIJA IN MOŽNOSTI ZA NADGRADNJO

Govorni razvoj otrok v predšolskem obdobju je ključno področje, ki vpliva na otrokovo celostno rast – tako kognitivno, socialno kot čustveno. V raziskovalni nalogi sem želela poglobljeno raziskati, kako lahko usmerjene dejavnosti, predvsem pravljice, govorno-jezikovne vaje in aktivno sodelovanje staršev, spodbudijo napredek na tem področju. Ugotovitve, pridobljene v enem šolskem letu v različnih starostnih skupinah otrok, potrjujejo, da strukturirana in motivacijsko podprta dejavnost, ki temelji na pripovedovanju zgodb in vključuje več čutov, bistveno pripomore k izboljšanju govorno-jezikovnih spretnosti.

Pravljice so se izkazale za izredno močno didaktično orodje. Njihova vloga presega zgolj pripovedno vrednost – omogočajo otrokovo simbolno izražanje, bogatijo besedišče in spodbujajo razumevanje logičnih struktur jezika. Posebno učinkovit je bil pristop, ki je združeval pravljice z gibalnimi vajami, uporabo lutke in vizualnih pripomočkov. Takšen veččutni pristop (kombinacija slušnega, vizualnega in kinestetičnega zaznavanja) je otrokom omogočil globlje doživljanje vsebine ter olajšal razumevanje in reprodukcijo jezikovnih enot.

Ugotovila sem, da so otroci, ki so bili večkrat izpostavljeni istim zgodbam, hitreje razvijali sposobnost pripovedovanja, izražanja misli in tvorjenja smiselnih povedi. Poleg tega so razvijali tudi metajezikovne spretnosti – zmožnost razmišljanja o jeziku kot sistemu. Redno ponavljanje in strukturiranost dejavnosti sta omogočala, da so otroci zgodbe postopoma ne le razumeli, temveč jih začeli tudi ustvarjalno nadgrajevati.

V raziskavi se je pokazalo, da gibanje bistveno prispeva k razvoju govora, še posebej pri mlajših otrocih. Usklajeno gibanje in govor pomagata vzpostaviti močne povezave med motoričnimi in govornimi centri v možganih. Vaje, pri katerih so otroci morali izvesti določen gib ob izgovoru določene besede ali zvoka, so krepile njihovo pozornost, orientacijo v prostoru ter govorno izražanje.

Zelo učinkovite so bile tudi igre posnemanja, glasbene dejavnosti in preproste govorno-gibalne rutine. Te so otrokom pomagale pri razvijanju ritma, artikulacije in samozavesti. Vključenost telesa v proces učenja je bistveno povečala motivacijo otrok, kar je potrdilo, da je učenje na temelju gibanja posebej primerno v predšolskem obdobju.

Eno najpomembnejših spoznanj raziskave je pomen sodelovanja staršev pri izvajanju vaj doma. Otroci, katerih starši so aktivno sodelovali pri branju pravljic, izvajanju vaj in pogovorih o zgodbah, so pokazali večji napredek. Prav tako so bili bolj motivirani za sodelovanje v vrtcu, samozavestnejši pri izražanju in pogosteje uporabljali novo besedišče tudi v domačem okolju.

Starši so v anketah izrazili zadovoljstvo nad projektom in poročali, da so dejavnosti otrokom ostale v spominu, saj so pogosto pripovedovali zgodbe ali se igrali z liki iz pravljic. Največji

učinek je bil zaznan pri tistih družinah, kjer so dejavnosti postale del dnevne rutine. Tu se kaže potencial pravljic in vaj kot mostu med vrtcem in domom.

Izvedba raziskave je pokazala tudi, kako pomembno je timsko sodelovanje med strokovnimi delavci. V sodelovanju s sodelavko sva lahko razmišljali o sprotnih prilagoditvah, reflektirali dejavnosti in skupaj nadgrajevali pristop. Takšna timska dinamika ustvarja pogoje za bolj konsistentno in prilagojeno delo z otroki, kar je posebej pomembno pri skupinah z različnimi potrebami.

Ustvarjanje lastnih pravljic se je izkazalo kot dobra praksa, saj sem lahko zgodbe vsebinsko, jezikovno in čustveno prilagodila posameznim skupinam otrok – tudi otroku z avtizmom. Ta fleksibilnost pri načrtovanju vsebin je omogočila večjo vključenost vseh otrok in spodbujanje njihovega individualnega razvoja.

Kljub pozitivnim rezultatom so se v raziskavi pokazali tudi nekateri izzivi. Največji izziv je predstavljalo neenakomerno sodelovanje staršev – nekateri so bili zelo aktivni, drugi manj. V prihodnje bi bilo smiselno razmisliti o oblikah večje podpore in usposabljanja staršev, na primer preko delavnic ali digitalnih gradiv.

Poleg tega bi ob ponovitvi projekta vključila več zgodb z vsakdanjimi tematikami (družina, čustva, narava), saj otroci lažje razumejo in obdelujejo teme, ki so jim bližje. Ena izmed možnosti za nadgradnjo je tudi izdelava knjižice zgodb in vaj, ki bi jo otroci lahko uporabljali doma, s čimer bi okrepili vez med vrtcem in družinskim okoljem.

Razmisliti bi bilo vredno tudi o zaključnem nastopu ali lutkovni predstavi, kjer bi otroci uporabili pridobljene govorne veščine pred publiko. Takšna dejavnost ne bi le krepila samozavesti, temveč bi omogočila tudi evalvacijo učinka v praksi.

Raziskava potrjuje, da so pravljice več kot le pripoved – so didaktični pripomoček, terapevtsko orodje in povezovalni element med vzgojitelji, starši in otroki. Ko se pravljica združi z gibanjem, vizualno podporo in čustveno varnostjo, ustvarja optimalno okolje za razvoj jezika, domišljije in socialnih veščin.

Otroci so skozi zgodbe prepoznali prostor za izražanje, ustvarjanje in povezanost. Tudi tisti z začetnimi težavami so pokazali napredek – ne zaradi pritiska, temveč zaradi varnega, igrivega in spodbudnega okolja, v katerem je bil njihov glas slišan in sprejet.

Zato lahko zaključim, da so pravljice, če so dobro premišljene, strukturirane in vključujejo starše, močno orodje v rokah vzgojiteljev. V prihodnje bi bilo smiselno razviti tovrstne projekte tudi na ravni vrtcev kot primer dobre prakse, ki podpira otroke na eni najpomembnejših poteh – poti do izražanja.

Izvedena raziskava je potrdila, da kombinacija:

- večkrat ponovljenih zgodbic z jasnimi strukturami,
- uporabe lutk in ilustracij,
- gibalnih elementov,
- vključevanja otrok v pripovedovanje in igro **ter**
- aktivnega sodelovanja staršev

Zelo učinkovito spodbuja govorno-jezikovni razvoj otrok, tudi tistih z začetnimi težavami v pozornosti, izgovorjavi ali izražanju.

Kot izvajalka sem pridobila pomembne uvide o tem, kako strukturirati dejavnosti tako, da otroci dejansko napredujejo – brez občutka prisile, z veliko veselja in samoiniciative. Veliko otrok je začelo zgodbe ne le pripovedovati, ampak jih tudi dopolnjevati, v igri uporabljati likovna sredstva (npr. risali Zazija, izdelovali rakete) in kazati večjo pripravljenost za sodelovanje v skupini.

Timsko delo s sodelavko se je izkazalo za ključno, saj sva skupaj razmišljali o spremembah, prilagoditvah in nadgradnji vaj. Usklajeno delovanje strokovnih delavcev povečuje konsistentnost podpore otrokom, kar je ključno v predšolskem obdobju.

Ob morebitni ponovitvi projekta bi razmislila o naslednjih nadgradnjah:

- vključiti več zgodb z vsakdanjimi življenjskimi vsebinami (npr. družina, čustva),
- oblikovati knjižico zgodbic in vaj za domov, ki bi jo starši lahko uporabljali dlje časa,
- izpeljati zaključni nastop ali predstavitev zgodbe v igri, kjer bi otroci uporabili svoje govorne veščine pred publiko.

Ob morebitni ponovitvi projekta bi razmislila o več možnih nadgradnjah, ki bi dodatno obogatile in poglobile vpliv dejavnosti na govorni razvoj otrok. Ena izmed pomembnih nadgradenj bi bila vključitev več zgodb z vsebinami, ki so otrokom blizu in izhajajo iz vsakdanjega življenja, kot so na primer družina, prijateljstvo, čustva in vsakodnevne situacije. Takšne zgodbe bi otrokom omogočile lažjo prepoznavo in povezovanje z vsebino, kar bi spodbudilo njihovo zanimanje in angažiranost. Poleg tega bi jim pomagale razvijati tudi čustveno inteligenco, saj bi skozi pripovedovanje lahko izražali in razumevali različna čustva, kar je tesno povezano z govornim razvojem in socialnimi veščinami.

Druga nadgradnja bi bila oblikovanje posebne knjižice zgodbic in vaj, ki bi jo starši prejeli za domačo uporabo. Knjižica bi vsebovala enostavne, a učinkovite zgodbe in vaje, ki bi jih starši lahko uporabljali skozi daljše časovno obdobje. Tak pripomoček bi staršem olajšal vključevanje v proces govornega razvoja in jim nudil konkretne smernice, kako z otrokom izvajati dejavnosti, tudi ko projekt v vrtcu ni aktivno v teku. S tem bi se zagotovila kontinuiteta in podpora govornemu razvoju tudi izven formalnega okolja vrtca.

Tretja, zelo pomembna nadgradnja bi bila izvedba zaključnega nastopa ali predstavitve zgodbe v obliki igre ali lutkovne predstave, kjer bi otroci lahko uporabili in pokazali svoje govorne veščine pred publiko, kot so starši, vzgojitelji in vrstniki. Takšna priložnost bi otrokom omogočila, da praktično uporabijo vse, kar so se naučili, hkrati pa bi okrepila njihovo samozavest in občutek dosežka. Prav tako bi tak dogodek okrepil sodelovanje med vrtcem in družino ter dodatno motiviral otroke za aktivno učenje jezika.

S temi nadgradnjami bi projekt postal še bolj celosten in trajnosten, saj bi se aktivnosti prilagodile otrokovim potrebam in življenjskemu okolju, hkrati pa bi podprle tako formalno kot neformalno učenje govora. Verjamem, da bi tako še bolj spodbudili razvoj govora pri otrocih ter prispevali k njihovem uspešnemu in samozavestnemu sporazumevanju.

10. VIRI IN LITERATURA

1. Bettelheim, B. (1999). *Čudežni svet pravljic*. Ljubljana: Mladinska knjiga.
2. Dular, J. (2015). *Govorni razvoj v zgodnjem otroštvu*. Ljubljana: Založba DZS.
3. Fekonja Peklaj, U., Bregant, T., & Baumgartner, N. (2014). *Mejniki otrokovega razvoja*. Ljubljana: Pedagoška fakulteta.
4. Fekonja Peklaj, U. (2020). *Vloga zgodnjega jezika in spodbude domačega okolja v predšolskem obdobju*. *Sodobna pedagogika*, 71(4), 42–58.
5. Ivšič, M. (2015). *Povezava med gibanjem in razvojem govora pri predšolskih otrocih*. Maribor: Založba Litera.
6. Kolenec, M. (2016). *Govorno-jezikovni razvoj otrok*. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo.
7. Kurikulum za vrtce. (1999). Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport.
8. Levč, S. (2014). *Liba laca lak: Govorno-jezikovni razvoj otrok in vaje za starše in vzgojitelje*. Ljubljana: Družba Simona Levč.
9. Levč, M. (2014). *Spodbujanje slušne pozornosti skozi igro*. Ljubljana: Zavod za gluhe in naglušne.
10. Marjanovič Umek, L., & Fekonja Peklaj, U. (2006). *Otrok in predšolska vzgoja*. Ljubljana: DZS.
11. Marjanovič Umek, L., & Fekonja Peklaj, U. (2006). *Učinek vrtca na otrokov govorni razvoj: slovenska vzdolžna študija*. *Sodobna pedagogika*, 57(5), 44–64.
12. Marjanovič Umek, L. (2018). *Razvoj govora v otroštvu*. Ljubljana: Založba ZRC.
13. Marjanovič Umek, L., & Fekonja Peklaj, U. (2006). *Govor in jezik v zgodnjem otroštvu*. Ljubljana: Pedagoška fakulteta.
14. Snow, C. E. (2007). *Early language development: Bridging brain and behavior*. *Acta Paediatrica*, 96(8), 936–939.
15. Vrtec Benedikt. (n.d.). *Govorni razvoj otrok*. Dostopno na: https://vrtec-os-benedikt.si/material/govorni_razvoj.pdf
16. Whitehurst, G. J., Arnold, D. S., Epstein, J. N., Angell, A. L., Smith, M., & Fischel, J. E. (1994). *A picture book reading intervention in day care and home for children from low-income families*. *Developmental Psychology*, 30(5), 679–689.
17. Whitehurst, G. J., et al. (1988). *Dialogic Reading: An Effective Way to Read to Preschoolers*. Newark, DE: International Reading Association.
18. Zupančič, S. (2010). *Didaktična vrednost pravljic*. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo.
19. Zupančič, S. (2021). *Razvoj govora v predšolskem obdobju: pomen družinskega okolja*. *Sodobna pedagogika*, 72(2), 22–38.

PRILOGA

Priloga 1: Anketni vprašalnik – oktober(vprašalnik za starše)

Spoštovani starši,

prosimo vas, da izpolnite spodnji vprašalnik, ki se nanaša na govorni razvoj vašega otroka. Vprašalnik je anonimen in bo uporabljen izključno v raziskovalne namene.

1. Starost otroka:

- 3–4 leta 4–5 let 5–6 let

2. Kako bi ocenili izgovorjavo vašega otroka za njegovo starostno obdobje?

- Jasno in razumljivo
 Večinoma razumljivo, a z nekaj težavami
 Težje razumljivo, pogoste napake pri izgovorjavi
 Težko razumljivo tudi bližnjim

3. Ali ste opazili težave pri določenih glasovih? Če da, katere?

.....

4. Kako pogosto vaš otrok komunicira doma?

- Zelo pogosto Običajno Redko

5. Katere nove besede je začel uporabljati v zadnjem času?

.....

6. Ali vaš otrok sledi navodilom, ko jih prvič sliši?

- Da Včasih Ne

7. Kako vaš otrok reagira na zgodbe, pesmi in zvoke doma?

- Z veseljem posluša in sodeluje
 Včasih kaže zanimanje
 Ne kaže zanimanja

8. Ali pogosto izpušča glasove ali jih zamenjuje?

- Da Včasih Ne

Priloga 2: Anketni vprašalnik – januar(vprašalnik za starše)

? Starost otroka:

3–4 leta 4–5 let 5–6 let

? Kdo najpogosteje bere otroku knjigo doma?

Mama Oče Oba Drugi

? Ali vaš otrok rad poslušá pravljice?

Da Včasih Ne

? Ali otrok sodeluje pri vajah za artikulacijo/slúh doma?

Z veseljem Občasno Ne

? Ali opažate napredek v govoru od začetka vaj?

Izrazit Manjši Ni sprememb

? Ali otrok lažje izgovarja težje glasove po vajah?

Da Občasno Ne

? Kako pogosto otrok sam pokaže interes za branje/vaje?

Pogosto Občasno Redko

? Ali menite, da je ta način dela (knjiga + vaje) koristen?

Da Delno Ne

? Imate kakšen komentar ali predlog?

.....

Priloga 3: Anketni vprašalnik – maj (vprašalnik za starše)

☐ Starost otroka:
☐ 3 leta ☐ 4 leta ☐ 5 let ☐ 6 let

☐ Kako bi ocenili govorni napredek otroka od septembra do danes?
☐ Izrazit ☐ Manjši ☐ Brez sprememb

☐ Katere spremembe ste opazili?
.....

☐ Kako ocenjujete vlogo knjige z vajami?
☐ Zelo koristna ☐ Malo koristna ☐ Ni bila uporabna

☐ Ali je bil vaš otrok motiviran za izvajanje vaj doma?
☐ Zelo ☐ Zmerno ☐ Ni bil motiviran

☐ Kako dobro vaš otrok posluša govor/navodila zdaj?
☐ Zelo dobro ☐ Malo bolje ☐ Ni razlike

☐ Kako dobro sledi enostavnim navodilom?
☐ Zelo dobro ☐ Večinoma dobro ☐ Težko

☐ Se je izboljšala otrokova pozornost pri poslušanju?
☐ Da ☐ Delno ☐ Ne

☐ Kako pogosto otrok samoiniciativno komunicira?
☐ Zelo pogosto ☐ Običajno ☐ Redko

☐ Ali ste bili zadovoljni z gradivom in vajami?
☐ Zelo ☐ Delno ☐ Ne

☐ Imate dodatne komentarje?
.....

Priloga 4: Opazovalni list – starostna skupina 3–4 leta

Ime _____ otroka: _____
 Datum opazovanja: _____

Kazalnik	Opis	DA VČASIH NE		
Izgovorjava glasov	osnovnih Otrok pravilno izgovarja večino osnovnih glasov (npr. m, p, b).	☐	☐	☐
Uporaba stavkov	enostavnih Otrok uporablja stavke s 2–3 besedami za izražanje želja.	☐	☐	☐
Razumevanje navodil	Otrok sledi preprostim navodilom (npr. "daj mi igračo").	☐	☐	☐
Komunikacija z odraslimi	Otrok se pogovarja z odraslimi z osnovnimi besedami.	☐	☐	☐
Slušna pozornost	Otrok se odziva na zvoke in sledi krajšim zgodbam.	☐	☐	☐

DA – otrok vedno oziroma dosledno izkazuje določeno vedenje/kazalnik.
VČASIH – otrok v določenih situacijah vedenje izkazuje, v drugih pa ne.
NE – otrok vedenja (še) ne kaže ali ga kaže zelo redko.

Rubrika 1: Slušna pozornost

Kazalnik	Opis	1	2	3
Odziv na enostavna navodila	Otrok sledi enostavnim enostopenjskim navodilom.	☐	☐	☐
Slušna pozornost pri krajših zgodbah	Otrok posluša in sledi zgodbam do 5 minut.	☐	☐	☐

Rubrika 2: Artikulacija

Kazalnik	Opis	1	2	3
Jasnost osnovnih glasov	Otrok jasno izgovarja osnovne glasove.	☐	☐	☐
Sestavljanje kratkih stavkov	Otrok sestavlja stavke z 2–3 besedami.	☐	☐	☐

Rubrika 3: Govorno-gibalna koordinacija

Kazalnik	Opis	1	2	3
Usklajenost gibov z vajami za govor	Otrok povezuje gibanje z vajami za poslušanje.	☐	☐	☐
Upoštevanje navodil med gibanjem	Otrok sledi navodilom med gibalnimi vajami.	☐	☐	☐

Ocena Razlaga

- 1 otrok vedenja **ne kaže** ali kaže zelo redko (nizka raven)
- 2 otrok vedenje **kaže občasno** ali v določenih okoliščinah (nizko–srednja raven)
- 3 otrok vedenje **kaže dosledno** in ustrezno za svojo starost (srednja raven)

Priloga 5: Opazovalni list – starostna skupina 4–5 let

Ime _____ otroka: _____

Datum opazovanja: _____

Kazalniki (DA / VČASIH / NE)

Kazalnik	Opis	DA	VČASIH	NE
Izgovorjava glasov	Otrok pravilno izgovarja glasove (r, l, s, š).	☐	☐	☐
Sestavljanje daljših stavkov	Otrok uporablja stavke s 3–4 besedami.	☐	☐	☐
Slušna pozornost	Otrok sledi daljšim navodilom (2 koraka).	☐	☐	☐
Komunikacija z vrstniki	Otrok izraža svoje misli med vrstniki.	☐	☐	☐

DA – otrok vedno oziroma dosledno izkazuje določeno vedenje/kazalnik.

VČASIH – otrok v določenih situacijah vedenje izkazuje, v drugih pa ne.

NE – otrok vedenja (še) ne kaže ali ga kaže zelo redko.

Rubrika 1: Slušna pozornost

Kazalnik	Opis	1	2	3
Odziv na večstopenjska navodila	Otrok sledi navodilom tipa: »Vzemi igračo in jo postavi na polico«.	☐	☐	☐
Slušna pozornost pri srednje dolgih zgodbah	Posluša zgodbe do 7 minut.	☐	☐	☐

Rubrika 2: Artikualcija

Kazalnik	Opis	1	2	3
Jasnost večine glasov	Otrok jasno izgovarja večino glasov, tudi težje.	☐	☐	☐

Kazalnik	Opis	1	2	3
	Sestavljanje daljših stavkov Uporablja stavke s 3–4 besedami.	☐	☐	☐

Rubrika 3: Govorno-gibalna koordinacija

Kazalnik	Opis	1	2	3
Gibanje + artikulacija	Otrok povezuje kompleksnejše gibanje z vajami za govor.	☐	☐	☐
Sledenje navodilom med gibanjem	Otrok sledi večstopenjskim navodilom med gibanjem.	☐	☐	☐

Ocena Razlaga

- 1 otrok vedenja **ne kaže** ali kaže zelo redko (nizka raven)
- 2 otrok vedenje **kaže občasno** ali v določenih okoliščinah (nizko–srednja raven)
- 3 otrok vedenje **kaže dosledno** in ustrezno za svojo starost (srednja raven)

Priloga 6: Opazovalni list – starostna skupina 5–6 let

Ime otroka: _____

Datum opazovanja: _____

Kazalniki (DA / VČASIH / NE)

Kazalnik	Opis	DA	VČASIH	NE
Izgovorjava težjih glasov	Otrok izgovarja tudi zahtevne glasove (npr. r, š).	☐	☐	☐
Sestavljanje kompleksnih stavkov	Otrok uporablja stavke z 5+ besedami.	☐	☐	☐
Slušna pozornost	Sledi dolgim zgodbam, sodeluje v pogovorih.	☐	☐	☐
Komunikacija in izražanje	Otrok jasno izraža misli in čustva.	☐	☐	☐
Razumevanje zapletenih navodil	Sledi večstopenjskim navodilom z več dejanji.	☐	☐	☐

DA – otrok vedno oziroma dosledno izkazuje določeno vedenje/kazalnik.

VČASIH – otrok v določenih situacijah vedenje izkazuje, v drugih pa ne.

NE – otrok vedenja (še) ne kaže ali ga kaže zelo redko.

Rubrika 1: Slušna pozornost

Kazalnik	Opis	1	2	3
Odziv na kompleksna navodila	Sledi navodilom z 2+ koraki (npr. "Vzemi knjigo, sedi in pokaži sliko.")	☐	☐	☐
Slušna pozornost pri dolgih zgodbah	Posluša zgodbe nad 10 minut.	☐	☐	☐

Rubrika 2: Artikulacija

Kazalnik	Opis	1	2	3
Jasnost vseh glasov	Otrok izgovarja tudi težke glasove pravilno.	☐	☐	☐
Sestavljanje kompleksnih stavkov	Otrok tvori povedi z več kot 5 besedami.	☐	☐	☐

Rubrika 3: Govorno-gibalna koordinacija

Kazalnik	Opis	1	2	3
Gibanje + artikulacija	Otrok povezuje gibanje (npr. skakanje) z govorom.	☐	☐	☐
Upoštevanje navodil med gibanjem	Sledi večstopenjskim navodilom med izvajanjem gibalnih vaj.	☐	☐	☐

Ocena Razlaga

- 1 otrok vedenja **ne kaže** ali kaže zelo redko (nizka raven)
- 2 otrok vedenje **kaže občasno** ali v določenih okoliščinah (nizko–srednja raven)
- 3 otrok vedenje **kaže dosledno** in ustrezno za svojo starost (srednja raven)

Priloga 7: Zgodbe

Zgodba **1:** Prijatelji iz Vesolja
Avtorica: Duška Langeršek

Uporaba v praksi:
Zgodba je bila uporabljena kot uvodna in okvirna zgodba celotnega sklopa. Bila je **prilagojena otroku z avtizmom**, z jasno strukturiranimi navodili in senzoričnimi elementi. Otroci so se nanjo zelo pozitivno odzvali, vaje pa so izvajali sproščeno, z zanimanjem in veseljem. Uporabljeni so bili tudi vizualni simboli in lutka Bine.

Besedilo zgodbe

Nekoč, v majhnem mestu, sta živela fantek Marko in punčka Luna. Marko je bil pogumen raziskovalec, ki je oboževal ritem in glasbo. Luna je bila ustvarjalna deklica, ki je ljubila poezijo in risanje zvezd.

Nekega večera, ko sta Marko in Luna opazovala zvezdno nebo, sta nenadoma opazila nekaj nenavadnega. Svetla zvezda je začela sijati močneje in močneje, dokler ni na nebu zasvetila kot majhna raketa.

Luna je rekla: »Marko, kaj če bi se vedno, ko slišiva besedo *zvezda*, prijela za nos?«
»Zvezda je začela sijati še močneje!« je rekel Marko in oba sta se hitro prijela za nos ter se nasmehnila.

Nenadoma se je zvezda spremenila v majhno vesoljsko ladjo, ki je nežno pristala na bližnjem travniku. Vrata ladje so se odprla in ven je skočil mali nezemljan. Bil je zelen, imel je velike radovedne oči in se je veselo smejal.
»Pozdravljeni, sem Bine zelenko. Prihajam iz daljnega planeta. Prišel sem, da bi se naučil vašega jezika in spoznal nove prijatelje.«

Marko in Luna sta bila navdušena. »Z veseljem ti bova pomagala, Bine,« sta rekla v en glas.

Preden so se podali na prvo vesoljsko pustolovščino, so se odločili, da morajo dobro pripraviti svoje telo in um.
Marko je napihnil lica in rekel: »Poglej, kako veliki baloni so moji lici!« Potem je izpihnil zrak iz ust: »Pihni kot veter!«

Razgibavali so tudi čeljusti – Marko je odprl usta in rekel: »Odpri in zapri usta, kot da si lačen lev!«

Luna je rekla: »Ko slišite besedo *RAKETA*, zaploskamo!« Nato so si predstavljali, da letijo mimo zvezd (primi se za nos!). Raketa je brnela, zvezde so migljale. Otroci so zaprli oči in si predstavljali, kako letijo visoko nad Zemljo.

Zatem je Luna rekla: »Poglejte, kako hodimo po luni, kjer je manj gravitacije!« Hodili so počasi in visoko dvigovali kolena.

Nato so skakali med zvezdami: »Visoko skoči in poskusi doseči zvezde!«

Ko so zaključili, je Marko zašepetal: »Zdaj smo res pripravljeni!«

»Bine, hvala, ker si nas naučil tako lepih vaj. Mislim, da bomo zdaj bolje spali in sanjali o vesolju,« je rekla Luna.
»Komaj čakam, da vidim, kaj bomo sanjali. Naslednjič bomo raziskovali planete in zvezde!« je

navdušeno

dodal

Bine.

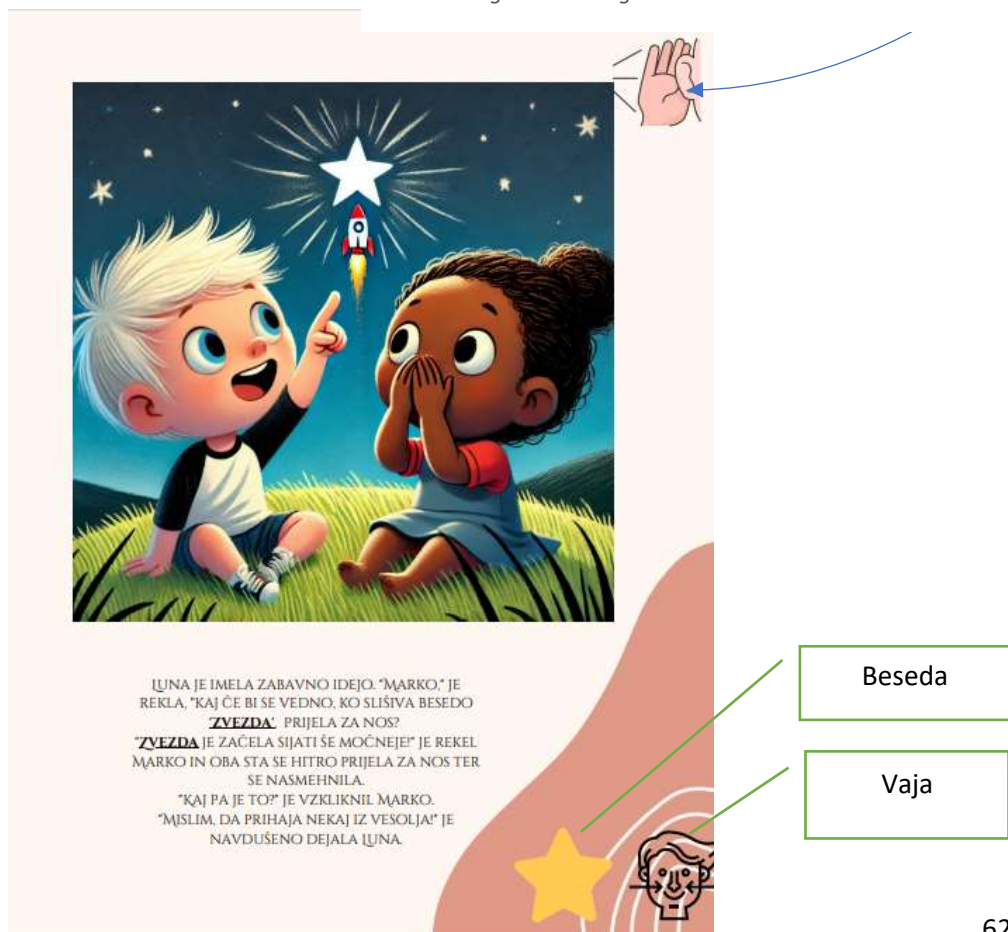
Ko so se pripravljali za slovo, je Bine rekel: »Ne pozabite – vsak večer pred spanjem ponovite te vaje. Tako bomo naslednjič še boljši vesoljski raziskovalci!«

SLIKA 1 Naslovnica zgodbe

SLIKA 3 Razlaga znakov v zgodbi

SLIKA 2 Odlomek ilustrirane zgodbe

Bine je vprašal: "Bi rada z mano odšla na vesoljsko pustolovščino?" Marko in Luna sta navdušeno prikimala.

- **Gibanje (skoki po planetih)**: Povabi otroka, da skače od "planeta" do "planeta" (uporabiš lahko blazine, označene kroge na tleh ali mehke preproge, ki predstavljajo planete). Medtem ko skače, naj si predstavlja, da plava med planeti, kot pravi vesoljski raziskovalec.

SKAČEM V OBROČE.

- ****Gibanje (skoki po planetih)****: Povabi otroka, da skače od "planeta" do "planeta" (uporabiš lahko blazine, označene kroge na tleh ali mehke preproge, ki predstavljajo planete). Medtem ko skače, naj si predstavlja, da plava med planeti, kot pravi vesoljski raziskovalec.

SLIKA 4 Prilagojena zgodba

- ****Senzorična izkušnja (zvoč in vid)****: Uporabi nežne šepetajoče zvoke ali šumenje, ki ga lahko predvajaš preko zvočnika ali ustvariš sama. Prižgi majhne LED lučke ali svetleče zvezde na tabli, da ustvariš občutek, da so res pripravljeni na vesoljsko raziskovanje.

> *Otroka povabi, da posluša tihe šepetajoče zvoke, ki predstavljajo priprave Marka, Lune in Bineta na vesoljsko raziskovanje. Ko sliši zvok, lahko prižgeš majhne LED lučke ali pa otrok sam poišče svetleče zvezde, kar bo ustvarilo občutek pripravljenosti na raziskovanje.*

"Zdaj smo res pripravljeni!" je šepnil Marko.

- ****Senzorična izkušnja (zvoč in vid)****: Uporabi nežne šepetajoče zvoke ali šumenje, ki ga lahko predvajaš preko zvočnika ali ustvariš sama. Prižgi majhne LED lučke ali svetleče zvezde na tabli, da ustvariš občutek, da so res pripravljeni na vesoljsko raziskovanje.

> *Otroka povabi, da posluša tihe šepetajoče zvoke, ki predstavljajo priprave Marka, Lune in Bineta na vesoljsko raziskovanje. Ko sliši zvok, lahko prižgeš majhne LED lučke ali pa otrok sam poišče svetleče zvezde, kar bo ustvarilo občutek pripravljenosti na raziskovanje.*

VKLOPIM LUČKE.

SLIKA 5 Prilagojena zgodba s razlago

Zgodba2: Potovanje med planeti

Avtorica:

Duška

Langeršek

Naslednji dan so se Marko, Luna in Bine počutili kot pravi vesoljski raziskovalci. Tokrat so se odločili, da bodo obiskali vseh osem planetov v našem osončju in odkrili njihove skrivnosti.

Ko so se vkrcali na Binetovo vesoljsko ladjo, je Luna veselo dejala: »Zdaj smo pripravljeni! Pred nami je čudovita dogodivščina, polna zanimivih planetov, ki jih bomo obiskali. Komaj čakam, da odkrijemo nove skrivnosti vesolja!«

Nato je vprašala: »Kaj mislite, koliko planetov obstaja v vesolju?«

Marko je premišljeval in nato odgovoril: »V našem osončju jih je osem, toda v vesolju jih je še nešteto!«

Nato je pritisnil velik gumb in **raketa (ploskni!)** je vzletela v nebo.

1. postaja: Merkur
»Tukaj je zelo vroče in skalnato,« je rekel Bine.
»Sprehajaj se, kot da hodiš po vročih skalah! Dvignite noge visoko, kot da vas peče pod nogami.«

2. postaja: Venera
»Tukaj je zrak gost in težek,« je rekla Luna.
»Globoko vdihni in počasi izdihni, kot da bi dihal skozi meglo.«

3. postaja: Zemlja
»Zemlja je znana po svežem zraku in vetru, ki pihlja okoli nas,« je rekel Marko.
»Sedaj globoko vdihnite, kot da vonjate cvetlice, in nato izdihnite nežno sapico.«

Bine je dodal: »Zdaj se z jezikom dotaknite vrha ust in nato pomaknite jezik levo in desno, kot da z vetrom pozdravljate svet.«

4. postaja: Mars
»Tukaj je rdeče in prašno,« je rekel Bine.
»Dvigni roke in jih počasi spuščaj, kot da brišeš prah s telesa.«

Izbira

Bine

»Bi šli naprej naravnost ali z velikim ovinkom?«

smeri

vpraša:

Če izberejo **naravnost**, se raketa pospeši naprej.
Če izberejo **ovinek**, se nagnejo v eno stran kot raketa, ki zavija.

5. **postaja:** **Jupiter**

»To je največji planet,« navdušeno zakliče Luna.
»Iztegni roke čim širše in se počuti majhnega ob tem velikanu!«

6. **postaja:** **Saturn**

»Tukaj so veliki obroči,« pravi Bine.
»Vrtimo se okoli sebe, kot da smo obroči Saturna.«

7. **postaja:** **Uran**

»Poseben je, ker se vrti po strani!« reče Marko.
»Zamislite si, kako bi bilo, če bi se ves čas nagibali.«
Bine doda: »Objemimo se, kot da nas Uran vleče k sebi.«

8. **postaja:** **Neptun**

»Tukaj je hladno in vetrovno,« pravi Luna.
»Objemimo se, da se pogrejemo pod nevidnim plaščem vetra.«

Ko so raziskali vse planete, so se vrnil na ladjo.
»Vsak planet je bil edinstven!« je dejal Marko.
Bine je rekel: »Ne pozabite na naše vaje. Vsak večer, ko boš gledal v zvezde (primite se za nos!), si predstavljaj, da letiš z raketo (plosni!) do novih planetov! In naslednjič bomo skupaj vadili vesoljski ples!«

SLIKA 8 Razlaga znakov v zgodbi

Ko so odleteli naprej, jo Luna vprašala: "Kaj pa ti misliš - bi raje hitro ali počasi poiskal naslednji planet?" (Otroci izberejo hitrost)

Če izberejo **hitro** iskanje, Marto reče: "šuper, povečajmo hitrost!" Vsi se hitro vrtijo in nato najdejo naslednji planet.

Če izberejo **počasno** iskanje, Luna reče: "Dobro, pojčimo počasi in pozorno opazujmo okoli sebe." Vsi se počasi premikajo in raziskujejo, dokler ne opazijo naslednjega planeta.

SLIKA 7 Ilustriran odlomek iz zgodbe

Zgodba 3: Skrivnosti lune in astronavt Kozmo

Marko, Luna in Bine so pripravljali svojo vesoljsko ladjo za vesoljski polet, ko so zaslišali trkanje. Odprli so vrata in pred njimi je stal velik, prijazen medved v sijoči astronavtski obleki. »Pozdravljeni, raziskovalci!« je dejal z globokim glasom. »Jaz sem medvedji astronavt Kozmo. Slišal sem, da danes raziskujete vesolje, in rad bi se pridružil vaši odpravi! Moj smrček je pravi radar za odkrivanje skrivnosti.«

Bine, Luna in Marko so se razveselili njegove družbe. »Seveda, Kozmo!« je rekla Luna. Kozmo je dodal: »Ampak kadar kdo omeni moje ime, se vsi močno objemimo, kot to zna prijazen medved!«

Marko je pritisnil velik rdeč gumb in raketa je vzletela proti nebu. »Držite se!« je zaklical Bine.

Med vzletom je Luna pogledala skozi okno. »Kaj je ta modri plašč okoli Zemlje?« je vprašala. »To je Zemeljska atmosfera,« je razložil Kozmo. »Atmosfera je plast zraka, ki obdaja Zemljo. Brez nje ne bi mogli dihati. Ščiti nas tudi pred nevarnimi sevanji Sonca in majhnimi meteorji, ki v njej zgorijo, še preden pridejo do tal.«

»Zakaj pa meteorji zgorijo?« je vprašal Marko. »Ker je v atmosferi zrak,« je odgovoril medved. »Ko meteor vstopi v atmosfero, ga upočasni zrak, ki se ob trenju segreje in zažari. Zato jih vidimo kot utrinke.«

»Če meteor pade na Zemljo, ga imenujemo meteorni kamen ali meteorit.« Marko je dodal: »Postanimo kot poskočni meteoriti in poskakujmo.«

»Kako pa leti meteorit?« je vprašala Luna. »Zelo hitro in z močnim 'fuuuuh',« je odgovoril medved. »Poskusimo! Ustnice našobite in nežno pihnite, kot da ste meteorit, ki leti skozi vesolje. Fuuuuh!« Bine, Marko in Luna so pihali, dokler niso začutili, kako se jim premikajo ustnice.

Raketa je kmalu prispela do asteroidnega pasu. »Asteroidni pas je območje med Marsom in Jupitrom,« je pojasnil Bine. »Tam kroži na milijone velikih skal.« »Asteroidi so ostanki iz časa nastanka našega osončja,« je dodal medved. »Največji asteroid v pasu je tako velik, da mu rečejo pritlikavi planet. Imenuje se Ceres.«

»Pa se asteroidi lahko zaletijo drug v drugega?« je vprašal Marko. »Seveda!« je rekel medved. »Takrat bi slišali glasen 'Boom!'«

Bine, Marko in Luna so se igrali, da so asteroidi, in napihovali svoja lica, nato pa hitro spuščali zrak, da so ustvarili zvok trka. Raketo so usmerjali z nagibanjem telesa levo in desno, kot da krmarijo med skalami.

Po dolgi poti je raketa pristala na Luni. Otroci so skočili ven in začeli visoko poskakovati. »Zakaj lahko skačemo tako visoko?« je vprašala Luna. »Na Luni je gravitacija šestkrat šibkejša kot na Zemlji,« je pojasnil medved. »To pomeni, da smo tukaj veliko lažji. Luna ima tudi veliko kraterjev, ki so nastali, ko so vanjo trčili meteorji in asteroidi.«

Med hojo so našli velik krater z bleščečo skalo na robu. »To je meteoritni kamen,« je rekel Kozmo. »Na Luni ni atmosfere, zato meteorit pusti velik krater. Ti kraterji nam pripovedujejo zgodbe o trkih, ki so se zgodili pred milijardami let.« Otroci so se sklonili in globoko vdihnili skozi nos, kot da raziskujejo poseben vonj kamna.

Luna je pogledala proti Zemlji in vprašala: »Zakaj Luna včasih izgleda okrogla, včasih pa kot polovička?« »To so lunine mene,« je pojasnil medved. »Ko Luna kroži okoli Zemlje, jo osvetljuje Sonce. Mi vidimo le tisti del, ki je obrnjen proti Soncu. Zato Luna spreminja svojo podobo – od mlaja, ko je skoraj ne vidimo, do polne Lune, ko je osvetljena cela.«

Predlagali so, da lunine mene ponazorijo s telesi. Bine, Marko in Luna se sklonijo in skrijejo glave med roke. »To je mlaj, ko Lune skoraj ne vidimo,« je rekel Bine. Nato dvignejo desno roko nad glavo in ustvarijo polkrog. »To je prvi krajec, ko vidimo desno polovico Lune,« je rekel Marko. Dvignejo obe roki nad glavo in oblikujejo velik krog. »To je ščip, ko je Luna popolnoma osvetljena,« je dodala Luna. »Sedaj pa oblikujemo zadnji krajec – to je takrat, ko vidimo le levo polovico Lune.« Dvignejo levo roko in naredijo polkrog.

Po raziskovanju Lune so se vrnil na raketo. Marko je pomahal Luni v slovo in rekel: »Danes smo izvedeli veliko zanimivega! Kaj je Zemeljska atmosfera, kako meteorji zgorijo v njej in kako Luna spreminja svojo podobo.« »Luna je res neverjetna,« je dodala Luna. »Njeni kraterji so kot zgodbe iz vesoljske preteklosti.«

Vsi so se udobno namestili v raketi. Kozmo pa je rekel:

»Pripravite se na vzlet!«
Marko je pritisnil gumb in raketa je švignila mimo zvezd nazaj proti Zemlji, kjer jih je čakalo še veliko novih dogodivščin.

Vesoljski raziskovalci: Skrivnosti lune in astronaut Kozmo

SLIKA 10 Naslovnica

Med vzletom je Luna pogledala skozi okno.
"Kaj je ta modri plašč okoli Zemlje?" je
vprašala.

"To je Zemeljska atmosfera," je razložil
Kozmo. "Atmosfera je plast zraka, ki obdaja
Zemljo. Brez nje ne bi mogli dihati. Ščiti nas
tudi pred nevarnimi sevanji Sonca in
majhnimi meteorji, ki v njej zgorijo, še preden
pridejo do tal."

SLIKA 9 Ilustriran odlomek iz zgodbe

SLIKA 13 Razlaga pojma s pomočjo eksperimenta

SLIKA 12 Vprašanja in razlaga pojma

SLIKA 11 Eksperiment

Zgodba 4: Pomoč Zaziju

Ko so Marko, Luna in Bine raziskovali vesolje, so nenadoma opazili majhen planet, ki so ga prej zgrešili.

Bine je pogledal zaslon in rekel: »Nekdo na tem planetu potrebuje pomoč!«

Medtem ko so se pripravljali na pristanek, je iz pilotske kabine prišel Kozmo, prijazni medved astronom.

»Kaj ste našli, prijatelji?« je vprašal z nasmehom.
»Majhen planet,« je rekla Luna, »in nekdo tam potrebuje pomoč!«

Ko so pristali, so opazili majhno bitje z velikimi očmi, ki je sedelo ob skali. Videti je bilo zelo žalostno.

Kozmo je prvi stopil naprej in se počasi približal.
»Živjo, mali prijatelj. Kako ti je ime?« je vprašal z nežnim glasom.

Bitje je tiho odgovorilo: »Ime mi je Zazi. Izgubil sem svojo ladjo in ne vem, kako naj se vrnem domov.«

Kozmo se je usedel poleg njega in rekel: »To mora biti strašen občutek. Ampak ne skrbi. Tukaj smo, da ti pomagamo.«

Luna je prikimala: »Skupaj bomo našli tvojo ladjo. Povej nam več, kje si jo nazadnje videl.«

Zazi je pogledal Kozma in vprašal: »Zakaj bi mi sploh pomagali? Jaz vas sploh ne poznam.«

Kozmo je odgovoril: »Ni pomembno, koliko časa se poznamo. Ko nekdo potrebuje pomoč, mu preprosto pomagaš – to je edino pravilno.«

Marko in Bine sta se pridružila pogovoru, in skupaj so skovali načrt. Kozmo, s svojimi izkušnjami astronava, je predlagal, da uporabijo skener za iskanje kovinskih delcev v bližini, kar bi jih lahko pripeljalo do Zazijeve ladje.

Med iskanjem je Kozmo pripovedoval zgodbe o svojih dogodivščinah, s čimer je Zazija razveselil in mu dal občutek, da ni sam.

Ko so po dolgem iskanju našli Zazijevo ladjo, skrito za velikimi kamni, je Zazi z veseljem stekel proti njej. Obrnil se je proti skupini in rekel:
»Ne vem, kako naj se vam zahvalim. Brez vas bi ostal tukaj za vedno.«

Kozmo se je nasmehnil in položil svojo medvedjo taco na Zazijevo ramo.
»Zahvala ni potrebna, Zazi. Prijatelji si vedno pomagamo. Ampak ne pozabi – če kdaj kdo drug potrebuje pomoč, jo ponudi. Tako se veselje napolni s prijaznostjo.«

Zazi je razmišljal o njegovih besedah in pokimal.
»Obljubim, da bom tudi jaz pomagal, če bom lahko.«

Luna je stopila bližje in rekla:
»Zdaj, ko si našel svojo ladjo, lahko odpotuješ domov. Ampak veš kaj? Kadarkoli boš želel, lahko nas obiščeš. Imamo veliko prostora za nove prijatelje.«

Marko je dodal:
»Tudi če si daleč, prijateljstva ne poznajo razdalje. Vesolje nas povezuje.«

Zazi je odprl vrata svoje ladje in rekel:
»Obiskal vas bom. Obljubim!«

Nato je pomahal in se vkrcal. Njegova ladja je poletela v nebo, puščajoč svetlobno sled.

Kozmo je prikimal in zaključil:
»In zdaj, prijatelji, se vrnimo k raziskovanju. Kdo ve, kakšne nove zgodbe nas čakajo tam zunaj?«

Vsi so se nasmehnili, sedli v svojo ladjo in se odpravili na naslednjo dogodivščino – skupaj, kot ekipa.

Zazi je pogledal Kozma in vprašal: "Zakaj bi mi sploh pomagali? Jez vas sploh ne poznam."
Kozmo je odgovoril: "Ni pomembno, koliko časa se poznamo. En nekdo potrebuje pomoč, mu preprosto pomagaj - to je edino pravilno."

SLIKA 16 Ilustriran odlomek iz zgodbe

VPRAŠANJA PO BRANJU

Navodilo za učitelje

Če vprašanj lahko spodbudite otroka, da pripoveduje o svojih izkušnjah, in delite svoje. S tem pomagata otroku, da razume, kako lahko izraza in razvija sočutje in prijateljstvo v vsakdanjem življenju.

- Kdo je živel na majhnem planetu, ki so ga obiskali?
- Kako se je Zazi počutil, ko so ga našli? Zakaj misliš, da je bil žalosten?
- Kdo je Zaziju prvi pomagal? Kako je to storil?
- Kaj so naredili prijatelji, da so našli Zazijevo ladjo?
- Kaj je Zazi rekel, ko je našel svojo ladjo?
- Kako misliš, da se je Zazi počutil, ko je izgubil svojo ladjo?
 - Ali si se že kdaj počutil/a žalostnega/žalostno, ko si izgubil/a nekaj pomembnega? Kako so ti pomagali?
- Zakaj misliš, da so Marko, Luna, Bine in Kozmo pomagali Zaziju, čeprav ga niso poznali?
 - Kaj bi ti naredil/a, če bi videl/a nekoga, ki je žalosten ali potrebuje pomoč?
- Kako misliš, da se je Zazi počutil, ko so mu prijatelji pomagali najti ladjo?
 - Kako bi se ti počutil/a, če bi ti nekdo pomagal, ko si bil/a žalosten/žalostna?
- Kaj lahko naredimo, da pokažemo, da nam je mar za prijatelje?
 - Ali lahko s prijaznimi besedami ali dejanji pomagamo drugim? Kako?
- Kaj smo se naučili iz Zazijeve zgodbe o prijateljstvu in pomoči?
 - Zakaj je pomembno, da si pomagamo, ko kdo potrebuje pomoč?

SLIKA 15 Primeri vprašanj

Razvijanje empatije pri otrocih skozi zgodbe

Empátija - e ž (ã) psih. sposobnost vživljanja v čustva, misli in položaj druge osebe (SSKJ)

V današnjem času, ko živimo v hitrem svetu, polnem tehnologije, sprememb in različnih izzivov, je spodbujanje empatije pri otrocih še posebej pomembno. Otroci že zgodaj potrebujejo sposobnost, da razumejo in spoštujejo občutke drugih – bodisi v vrtcu, šoli ali širši družbi. Empatija jim pomaga, da se naučijo graditi prijateljstva, reševati konflikte in sodelovati z drugimi.

Zgodbe, kot je ta, otrokom na preprost in zanimiv način prikažejo, kako pomembno je biti prijazen, poslušati druge in pomagati, ko so v stiski. Preko zgodb otroci spoznavajo, da lahko tudi sami pokažejo skrb in nudijo pomoč. Tako skozi igro in domišljijo gradimo prijaznejši in bolj povezan svet.

Ko otroci že od malih nog razumejo pomen skrbi za druge, bodo kasneje lažje in samozavestneje stopili v svet. Empatija jih pripravi na življenje v skupnosti, kjer je pomembno, da se znajo povezovati in sodelovati, kar jim bo pomagalo premagovati izzive današnjega sveta.

Na podlagi raziskav izr. prof. dr. Ljubice Marjanovič Umek empatijo razumemo kot kombinacijo prirojenih osnov in vplivov iz okolja. Otroci že ob rojstvu kažejo določene zmožnosti za empatijo, kot je odzivanje na čustva drugih (npr. jok, ko sliši jok drugega otroka). Vendar se empatija večinoma razvija skozi interakcije in vodenje odraslih, ki otrokom omogočajo spoznavanje in razumevanje čustev drugih ljudi.

Po Marjanovič Umek ima družbeno okolje ključno vlogo pri razvoju empatije, saj otroci skozi igro, zgodbe in vsakodnevne situacije pridobivajo veščine za prepoznavanje čustev, sočutno odzivanje in pomoč drugim. Empatija tako ni zgolj prirojena lastnost, temveč tudi veščina, ki se krepi s pomočjo izkušenj in spodbud iz okolja.

Poznamo tri oblike empatije:

1. *Kognitivna empatija – sposobnost razumevanja čustev drugih.*
2. *Čustvena empatija – deljenje čustev z drugo osebo.*
3. *Sočutna skrb – želja pomagati, ko nekdo potrebuje podporo.*

SLIKA 17 Razlaga za starše

